

תּוֹשַׁח
NISAN
IJAR
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

60 let

od založení Státu
IZRAEL

OTEVŘENÍ HAGIBORU

Dne **6. května** bude slavnostně otevřen *Domov sociální péče Hagibor*. Jeho vybudování je největším a nejnákladnějším projektem Židovské obce v Praze po roce 1989, projektem, jenž zahrnuje záchranu, obnovu a rekonstrukci historické budovy z počátku 20. století, velkorysou přístavbu ubytovací části a úpravu zahrady. Novou podobou a funkcí Hagiboru se budeme zabývat v příštím čísle *Rch*.

TEREZÍNSKÁ TRYZNA

Terezínská iniciativa oznamuje, že národní tryzna v Terezíně se koná dne **18. května v 10 hodin**. Pro účastníky tryzny bude přistaven v 8.15 autobus v ulici Na Florenci (zadní trakt Odeonu). Odjezd autobusu je v 8.30. Zájemci se mohou přihlásit na tel. číslo 222 310 681 od pondělka do čtvrtka mezi 10–12.30. Tryzny se zúčastní i prezident ČR Václav Klaus, který pronese hlavní projev, a zazní při ní křesťanská a židovská modlitba a sbor z třetího dějství Verdiho opery *Nabucco*. *ti*

PAMĚTNÍ BOHOSLUŽBA

Dne **6. května v 15 hodin** se na Novém židovském hřbitově v Praze 3 – Strašnicích koná pamětní bohoslužba při příležitosti přípomínky 63. výročí osvobození Československa. Pořádá ji Český svaz bojovníků za svobodu. *an*

VÝROČÍ

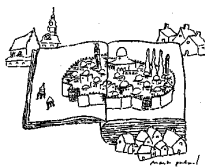
VARŠAVSKÉHO POVSTÁNÍ

Polský prezident Lech Kaczyński, izraelský prezident Šimon Peres, polský premiér Donald Tusk, přímí účastníci povstání ve varšavském ghettu a další hosté se setkali na tryzně k 65. výročí povstání, které vypuklo 19. 4. 1943. „Druhá světová válka zažila mnoho hrdinských činů, ale povstání ve varšavském ghettu je výjimečné. Bojovníci z ghetta nebojovali o vítězství, ale o čest,“ řekl mj. polský prezident. *red*

PROJEKT VAGON

Po železnici ČR cestuje v současné době putovní výstava nazvaná „Projekt vagon“. Jedná se o výstavu umístěnou do dvou vagonů používaných v době šoa pro deportaci Židů do vyhlazovacích táborů. V prvním voze je dokumentární výstava, ve druhém se promítá film s autentickými výpověďmi svědků, přeživších holocaust. Projekt připravilo Muzeum Slovenského národného povstania a Slovensko-český klub. Po Praze, Plzni, Českých Budějovicích a Jihlavě jede vlak po následující trase: Do 7. 5. stojí v Brně hl. n.; 12. 5.–16. 5. Ostrava – Svinov; 19. 5.–23. 5. Olomouc hl. n.; 26. 5.–30. 5. Rosice n. L. (Pardubice); 2. 6.–6. 6. Hradec Králové hl. n.; 9. 6.–13. 6. Liberec hl. n.; 16. 6.–20. 6. Ústí nad Labem – západ a 23. 6.–27. 6. Bohušovice nad Ohří. *mp*

AKTUALITY

ECJC V PRAZE

Ve dnech 4.–7. dubna se v Praze konalo významné zasedání Evropské rady židovských obcí (European Council of Jewish Communities – ECJC). Na programu byly mj. volby do exekutivy, které potvrdily na následující období ve funkci dosavadního prezidenta Jonathana Josepha z Londýna. Po valném shromáždění následoval dvoudenní seminář o sociální problematice. O programu budeme obšírněji referovat v příštím čísle *Rch*. *tk*

HOSTOVSKÝ ČESTNÝM OBČANEM

Sté výročí narození Egona Hostovského si připomněli v Hronově a Náchodě. V hronovském divadle proběhla 16. 4. vernisáž dvou výstav, které tvoří celek: první z nich připomněla spisovatelův život a jeho neznámější díla, druhá představila významnou izraelskou fotografku Šaj Ginottovou, jejíž dílo uvedla J. Hofmanová. V programu vernisáže se ředitel Regionálního muzea v Náchodě V. Sádlo zaměřil na nové poznatky o životě a tvorbě hronovského rodáka. Na závěr starostka Hronova Hana Nedvěďová udělila Hostovskému čestné občanství *in memoriam*. Následující den proběhly oslavy v Náchodě, kde autor studoval na gymnáziu a kde se z větší části odehrává děj jeho hlavního díla, románu *Všeobecné spiknutí*. Diváci si poslechli ukázky z románu a korespondence s přáteli ze středoškolských studií. Na obou večerech vzpomínala O. Castiellová (Hostovská) na setkání s otcem a byla představena kniha Václava Sádla *Egon Hostovský a rodný kraj*. *vs*

CENA FRANZE KAFKY PRO ARNOŠTA LUSTIGA

V dubnu vybrala mezinárodní jury v Centru Franze Kafky nového laureáta osmého ročníku literární Ceny Franze Kafky. Stal se jím Arnošt Lustig (nar. 1926). Cena se uděluje za celou dosavadní tvorbu (alespoň jedno dílo autora musí být knižně vydáno v českém jazyce) a je spojena s finanční odměnou 10 000 dolarů. Porota zvolila Lustiga z patnácti navržených celosvětově známých autorů. Autor byl udělením ceny nadšen a řekl,

že „ji pokládá za nejlepší cenu v České republice. Je to velká čest pro každého spisovatele. Je zvlášť hodnotná, protože ji dostali tak vynikající spisovatelé jako Philip Roth, Harold Pinter, Ivan Klíma a další. Je to zároveň finanční odměna a nic nemůže být pro spisovatele lepší.“ *sfk*

CÓRESY VŠELJAKÉ

Poruchy ve vztazích partnerských či generačních, potíže zdravotní, s nimiž lékař mnoho nezmůže, deprese i jiné nejrůznější trable – to vše může souviset s útrapami generací minulých, s tím, jak rodiče anebo prarodiče překonávali následky holocaustu. Ti, kdo se chtějí s takovými potížemi vyrovnat, mohou se nyní pokusit: velmi dobře se po celém světě osvědčují psychoterapeutické skupiny.

Jediná taková skupina u nás funguje nyní jedenáctým rokem v Praze a v tuto chvíli může přijmout nové členy. Psychoterapie je hrazena z grantu. Členové skupiny se scházejí každé úterý od půl šesté do sedmi a navíc se spolu s terapeuty mohou účastnit terapeutického víkendů v Krchlebech. Všechno dění ve skupině je považováno za důvěrné, terapeuti jsou vázání lékařským tajemstvím.

Tuto psychoterapeutickou skupinu provozuje Rafael Centrum, jehož terapeuti následky holocaustu znají z vlastních rodin, prošli výcvikem běžným i speciálním a sami poskytl také výcvik (v Rafael Institutu, který je akreditovaný Ministerstvem zdravotnictví ČR). Víte-li o někom, kdo strádá různými poruchami zdraví či vztahů (včetně vztahu k sobě samému) a jehož rodina byla postižena holocaustem (ať už dotyčný je, či není členem ZO), pošlete jej/ji za námi. Budeme se snažit pomoci

Za Rafael Centrum: *Helena Klímová* (hklimova@volny.cz), *Věra Roubalová* (vera.roubalova@volny.cz)

Z OBSAHU:

- Izrael: Se šedesátkou na krku 3, 10**
- Sidry na tento měsíc 4–5**
- Anketa k 60. výročí vzniku Státu Izrael 6–7**
- Hannah Arendtová: Úvodní poznámky 8–9**
- Zaostřeno na Izrael (výjimečné snímky na Febiofestu) 12–13**
- Vzpomínka na Pavla Fischla 14**
- Pavel Fischl: Obyčejné verše 15**
- Před sto lety se narodil František Kriegel 16**
- Zástupci EJC v Lublani 17**
- O filmu *Děblova dílna* 18**
- Akce Vagon ...a další události 19**
- zprávy – informace 21–24**

Na druhou květnovou neděli zve prezident Šimon Peres do svého sídla všechny Izraelce, kteří se narodili 5. ijaru 5708 (14. května 1948). Spatřili totiž světlo světa v den, kdy David Ben Gurion – osm hodin před koncem britského mandátu nad Palestinou – vyhlásil izraelskou nezávislost.

Na první pohled by se dalo říci, že stát, který se dožívá šedesátky, hodlá oslavit odchod do důchodu těch svých občanů, kteří jsou staří jako on. Ale není tomu tak. Muži, narození na Den nezávislosti, půjdou do důchodu teprve v 67 letech, ženy pak ve věku 62 let (ženy narozené po květnu 1953 dokonce až po dosažení 64 let). Věk odchodu do penze se posunuje podobně, jako se mění celý Stát Izrael.

Ta malá odbočka do poněkud speciálního tématu důchodové reformy má svůj význam. Možná lépe než mediální hesla typu „mírový proces“ ukazuje dnešní realitu Izraele i poměry a problémy šedesát let po jeho vzniku. Rozvinutý stát, který zcela a úspěšně zapadl do trendů globalizace, dělby práce a informační společnosti, vytěšňuje část toho, co dostal do vínku od generace svých otců zakladatelů původem z Evropy. Při pohledu na české politické handrkování o malý věkový posun v zatím jen hypotetické důchodové reformě působí obdobně izraelské změny jako razantní. Vida, a přitom se je podařilo prosadit bez velkého humbuku a v době, kdy Izrael řeší své ohrožení raketami Kásám.

HERZL SE DÍVÁ

Už dosti vyvanul pionýrský duch, který do Svaté země přinesli jak první kibucníci někdy před sto lety, tak hned po druhé světové válce i přistěhovalci s bezprostředním zážitkem holocaustu. Jenže tento duch s sebou nesl i rovnostářství, kolektivismus a státní péči pro všechny. „Univerzitní profesori pracující v kibucech a na stavbách“ znělo klišé zakladatelské éry Izraele, doby, kdy všichni chodili (osobní auta ještě skoro nebyla) v krátkých kalhotách a sandálech, kdy obleky s kravatou nebyly vidět ani v Knesetu a o televizi si lidé četli na nejvyšší v novinové rubrice „zahraniční zajímavosti“.

Na druhou stranu nepřítomnost televize měla své výhody. Zatímco vietnamskou válku Washingtonu prohrálo hlavně domácí veřejné mínění vydatně živě televizními záběry z bojišť, časově souběžná (1967) a vítězná šestidenní válka Izraele byla zřejmě posledním velkým vojenským konfliktem Západu bez asistence televizních

kamer. To v dnešním Izraeli už je samozřejmostí nejenom všudypřítomná televize, ale i velmi omezená role vojenské cenzury, dříve všemocné.

Při pohledu na webové stránky Mosadu či kontrarozvědky Šabak si člověk jen těžko představí, že ještě v polovině devadesátých let nesměla média publikovat jména, identity ani tváře šéfů bezpečnostních složek. Dnes o těchto mužích nejenom víme,

li si Herzla. Upřímně řečeno, moc velkou nadsázkou dnes není už ani to odmýšlení Herzla. Výraz „postsionismus“, který se objevuje ve veřejné debatě, ukazuje, že reflexí prochází přímo zakladatelská idea Státu Izrael.

JAK ZÍSKAT ZKUŠENOST

Připomeňme jen stručně, čím Izrael prošel za poslední dekádu, tedy za dobu od svých padesátin k šedesátinám. Jde vlastně o dva různé úseky. V letech 2000–2004 zápolil s druhým palestinským povstáním zvaným též intifáda al-Aksá a od roku 2005 zápolil s Islámským hnutím odporu (Hamás), které získalo vládní legitimitu v palestinských volbách.

Izrael teď může přemítat: Bylo to lepší s Jásirem Arafátem z Fatahu? Ten sice řečnil o mírovém procesu, zejména pro světový tisk, ale v praxi podporoval terorismus. Nebo je to lepší s Hamásem? Ten proti terorismu rovněž nezasahuje, ale přinejmenším na rovinu říká, že Izrael neuznává, že hodlá „osvobodit“ palestinská území, takže se hraje s otevřenými kartami v situaci, kdy vládní Hamás ovládá pásmo Gazy a Fatah prezidenta Abbáse Západní břeh Jordánu. Izrael vlastně nemá jednoho palestinského partnera, ale partnery dva na dvou různých územích, v Hamástánu (jak se někdy říká Gaze) a Fatahstánu (jak se říká zrcadlově Západnímu břehu).

Je v této situaci reálné, že by v dohledné době Izrael uzavřel mírovou dohodu s Palestinci? Přitom Izrael ji uzavřít chtěl, jak ukázala právě poslední dekáda. V červenci 2000 měl být smluvně uzavřen celý mírový proces z devadesátých let, ale Jásir Arafát v americkém Camp Davidu na dohodu nepřistoupil – chtěl všechno, nebo nic. O osm let později je Izrael v situaci, že s mírovou smlouvou nespěchá. Naučil se žít bez ní, naučil se omezit velké teroristické útoky, naučil se eliminovat velké ztráty na životech. Chce tomu všemu dát nějakou smluvní definitivu, ale dává přednost důkladnosti před rychlostí a nějakým přesně stanoveným harmonogramem.

Izrael prodělal za posledních pět let několik užitečných zkušeností. Především dospěl k názoru, že palestinský stát musí vzniknout – ne snad proto, že je to nějaký ideál, ale prostě proto, že Izrael se musí odříznout od rizika, která mu přítomnost Palestinců pod jeho správou přináší. Proto staví bezpečnostní bariéru („protiteroristickou zeď“).

(pokračování na straně 10)

IZRAEL: *Se šedesátkou na krku*

ale s jejich výroky a názory se běžně seznamujeme v tisku. To je dost velký posun za dekádu, která uplynula mezi padesátý-

Instruktaž ve vázání tetifil. Foto archiv.

mi a šedesátými narozeninami židovského státu.

Když před deseti lety Izrael slavil padesátiny (Roš chodeš 5/1998), výročí to bylo sice kulatější, ale zároveň ještě do značné míry překryté připomínkou stých narozenin sionismu – Theodora Herzla a prvního sionistického kongresu v Basileji. Když k tomu otiskl zásadní materiál čtrnáctideník *The Jerusalem Report*, přinesl na obálce karikaturu: Herzl stojí na balkoně mrakodrapu v Tel Avivu s mobilním telefonem u ucha a shlíží na hustý automobilový provoz pod sebou. Kdo má zkušenost z nynějšího Izraele, ví, že nadsázka z roku 1998 je dnes realitou, odmyslíme-

KEDOŠIM (3M 19,1–20,27)

Nebudeš nenávidět bratra svého v srdci svém, domlouvaje napomeneš druha svého, abys nenosil kvůli němu hřích. (3M 19,17)

Aby byl člověk uznán vinným za to, že se provinil, je nezbytné, aby byl ještě před činem varován. Jedině tak lze s určitostí prohlásit, že zhřešil skutečně úmyslně, s plným vědomím toho, jak závažný je jeho prohřešek. Jeden z největších učenců předešlé generace rav Avraham Ješajahu Karelitz (známý jako *Chazon iš*) rozhodl, že židovská obec už nesmí soudit nebo ze svého středu vyhánět nevěřící či hříšníky, neboť již neexistují židovské vzory, které by mohly spravedlivě trestat. Jako důkaz citoval známý výrok rabiho Tarfona, který před dvěma tisíci lety prohlásil: „Byl bych šťastný, kdybych potkal někoho, kdo by mohl spravedlivě trestat. V okamžiku, kdy člověk přikáže druhému: ‚Odstraň ten křemen ze svých zubů,‘ odpoví druhý: ‚Nejprve si ty vyjmi břevno z očí svých.‘“ (B. T. Arachin 16b)

V naší postmoderní společnosti je tolerováno už téměř vše a každý morální či nemorální postoj lze ospravedlnit subjektivním pohledem člověka, který jej zastává. Za takových okolností může náboženský vůdce jen těžko jednat jako cenzor morálky, trestat někoho za nesprávné chování. Takže – lze vůbec donutit hříšníka, aby pochopil, jaké zlo spáchal?

Rád bych zmínil dvě příhody, které ukazují různé (ale vzájemně se doplňující) metody „potrestání“ pro naši generaci. První se zakládá na etickém učení (musalru) akademie v Navardaku, již založil jeden vynikající žák rava Jisro'ela Salantera rabín Josef Jajiš. Tato židovská akademie zdůrazňovala individuální pěstování povahy a v jejích sto osmdesáti ješivách studovali studenti po celé Evropě (kromě jediné všechny zničili nacisti). Výuka byla vedena v duchu *hatava bimkon hakpada*, raději úctu než zášť, neboli urážku odplácej zvýšenými ohledy. Podstatou je, že když mi někdo ublíží, nejlepší způsob, jak ho přinutit k zamyšlení nad svým skutkem, je ten, že se k němu budu chovat obzvlášť pěkně a ohleduplně. A doufat, že kontrast dvou přístupů ho zahanbí.

Rabín Nekritz, velký učenec a obdivovatel školy v Navardaku, vdával vnučku. Pozval řadu znalců Tóry – rabínů, velkorabínů a vedoucích ješiv; v synagoze tak bylo mnohem více mudrců než požehnutí, jež se pronášejí pod baldachýnem. Každého proto překvapilo, že cti pronést poslední ze sedmi požehnutí, *bracha acharita*, se

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

dostalo úplně neznámému rabínovi. Všichni předpokládali, že tento muž má k nevěstě a ženichovi nějaký výsadní vztah – nikdo

Zapalování šabesových světel. Foto archiv.

ho však dříve nikdy neviděl. Na zvědavé otázky odpovídal rav Nekritz jen mírným a chápavým úsměvem. Teprve když rav zemřel, se jeho vnučka během týdenního smutku zeptala babičky, kdože ten neznámý na její svatbě vlastně byl.

Babička vyprávěla, že několik let předtím byli s manželem pozváni na svatbu rabína, kterého vlastně ani neznali. On ale tolik naléhal, že nakonec slíbili. Předpokládali, že je na svatbu doveze – nikdo se však neobjevil. Cestovali tedy autobusem a vlakem, až dojeli na místo. Seděli mezi neznámými lidmi, nikdo si jich nevěšmal a rabín Nekritz ani nebyl vyzván, aby řekl požehnutí. Pak zase jeli sami domů. Když se vdávala Nekritzova vnučka, pozval proto téhož rabína, který se k němu před časem tak nezdvořile zachoval, a udělil mu čest posledního požehnutí. Na urážku tedy opravdu odpověděl slušností.

Jeden můj dobrý přítel, vnuk jeruzalémského cadika, byl rok předem pozván na slavnostní otevření střední školy. Krátce před událostí onemocněl zápalom plic a musel do nemocnice. Vrátil se velmi zesláblý a jeho žena zatelefonovala sekretářce ředitele školy, aby manželka omluvila. „Kdyby nepřišel, znesvětil by B-í jméno. Musí přijít, i kdyby sem měl dolézt po čtyřech,“ pravila ta dáma a ani ji nenapadlo, aby nemocnému nabídla odvoz taxíkem. Můj přítel se tedy rozhodl jet, ale celou strastiplnou cestu přemýšlel o tom, jak by jeho děd nevlídnou ženu potrestal.

Když byl na slavnosti vyzván, aby pronesl řeč, začal ji krátkým úvodem. Poděkoval v něm ředitelově sekretářce za to, jak ohleduplně se k němu zachovala – nejprve prý nechtěla připustit, aby po zápalu plic a v tak nevlídném počasí vůbec na slavnost jel, poté zařídila, aby ho odvezl taxík. On jí tedy za to všechno přede všemi děkuje. Přítomní povstali a tleskali. Druhý den ta žena zatelefonovala a omluvila se mu. Poděkovala za lekci, kterou jí uštědřil.

EMOR (3M 21,1–24,23)

Co to znamená být skutečně svatý, žít duchovním životem, být upřímně zbožný, a nikoli jen dodržovat určité příkazy? Především s ohledem na tento měsíc, kdy si připomínáme Den šoa, Den nezávislosti Izraele a Den Jeruzaléma, nás napadá otázka: co dodává tolika lidem odvahu riskovat, a dokonce obětovat životy pro svůj národ, pro náboženství, víru či domovinu?

Hebrejský výraz, který zahrnuje rozmanité rysy povahy, které vedou ke svatosti a mučednictví, je *kadoš*, jenž se většinou překládá jako svatý. V minulé sidře jsme narazili na příkaz „Svatí buďte“ (3M 19,2) a v sidře na tento týden jsou formulovány speciální příkazy o svatosti, jež se týkají kněží (kohenů). Židé jsou nabádáni, aby

v případě potřeby obětovali život jako mučedníci (3M 22,32; hebrejský výraz zní *vehikdašti*, „svěcen chci býti ve středu synů Jisra'ele, já jsme Hospodin, posvětitel vás“), a svátky (naše setkání s Hospodinem, hebrejsky *mo'ed*) jsou nazývány „svatými svoláními“ (3M 23,2). Zdrojem svatosti je očividně Bůh, tak nám to Bible opakovaně předkládá a tak je to zřejmé z biblického verše o mučednictví. Ale co ve skutečnosti ona „svatost“ znamená a jak se můžeme stát svatým národem?

Dle konvenčních představ je svatost spjata s čímsi mystickým a záhadným; tak to alespoň tvrdí Rudolf Otto v knize *Idea svatosti*. Čteme-li ovšem pozorně Bibli a klasické biblické komentáře, zjistíme, že pojem svatosti je v ní představen velmi prozaickým, nicméně o to hlubším způsobem.

Hebrejské slovo *kadoš* se poprvé objevuje hned v prvních verších druhé kapitoly Knihy Berešit: „A požehnal Bůh dni sedmému a posvětil jej...“ (1M 2,3) Raši vysvětluje jak termín požehnání (*beracha*), tak svatosti (*keduša*): „Požehnal sedmému dni tím, že pro ně poskytl dvojitou porci many, a posvětil jej tak, že během něj žádnou manu nedával.“ Mana byla zvláštní pokrm, který Hospodin daroval Židům, když putovali pouští; požehnání spočívá tedy v porci navíc, kterou Bůh dával v pátek večer na šabatový stůl, a *keduša* odkazuje k tomu, že o šabatu mana z nebes nepadala.

Obvyklý hebrejský význam slova *kadoš* je oddělit (*kedošim tihju, persušim tihju*) a tato definice se určitě hodí na Hospodina, který je mimo lidský a materiální svět, je od něj oddělený. Jelikož člověk byl stvořen k obrazu Božímu a je v něm obsažena Boží jiskra, musí se každý z nás naučit rozvíjet svou schopnost překročit omezený fyzický svět, schopnost transcendence. V tom spočívá vyšší smysl šabatu, dvacet čtyři – pět hodin věnovaných studiu a rodinné blízkosti.

Co znamená svatost z této perspektivy? Znamená to stát nad svody peněz a sexuálního vábení; znamená to nevěnovat se výlučně – nebo především – materiálnímu zisku. Morální člověk, který dokáže odmítnout nepatřičné fyzické nabídky a snaží se usilovat o věčné hodnoty a ideály, jako jsou vědomosti, zlepšování společnosti, soucit a mír mezi lidmi a národy, takový člověk je opravdu svatý.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila A. Marxová.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – květen 2008

Staronová synagoga

1. 5.	čtvrtek	JOM HAŠOA	
2. 5.	pátek	začátek šabatu	20.04 hodin
3. 5.	sobota	KEDOŠIM 3M 19,1–20,27 hf: Am 9,7–15 perek 1 mincha konec šabatu	19.50 hodin 21.20 hodin
5. 5.	pondělí	1. den Roš chodeš ijar	
6. 5.	úterý	2. den Roš chodeš ijar	
7. 5.	středa	JOM HAZIKARON	
9. 5.	pátek	začátek šabatu	20.15 hodin
10. 5.	sobota	EMOR 3M 21,1–24,23 hf: Ez 44,15–31 perek 2 mincha konec šabatu	20.00 hodin 21.33 hodin 20.25 hodin
16. 5.	pátek	začátek šabatu	20.25 hodin
17. 5.	sobota	BEHAR 3M 25,1–26,2 hf: Jr 32,6–27 perek 3 mincha konec šabatu	20.15 hodin 21.46 hodin
19. 5.	pondělí	PESACH ŠEJNI	
23. 5.	pátek	LAG BAOMER začátek šabatu	20.34 hodin
24. 5.	sobota	BECHUKOTAJ 3M 26,3–27,34 hf: Jr 16,19–17,14 perek 4 mincha konec šabatu	20.30 hodin 21.57 hodin 20.43 hodin
30. 5.	pátek	začátek šabatu	20.43 hodin
31. 5.	sobota	BAMIDBAR 4M 1,1–4,20 hf: Oz 2,1–22 perek 5 mincha konec šabatu	20.40 hodin 22.08 hodin

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

8. 5.	čtvrtek	JOM HAACMAUT – Den nezávislosti Izraele Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin, mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.	21.00 hodin
-------	---------	---	-------------

Jeruzalémská synagoga

Každou sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Páteční večerní bohoslužby se nekonají.

Španělská synagoga (Bejt Praha)

Každý pátek v 19 hodin kabalat šabat.

Bejt Simcha

V sobotu 10. května od 10 hodin ranní sobotní bohoslužba s Masorti a rabinem Ronaldem Hoffbergem.
V sobotu 24. května od 10.30 na židovské obci ranní sobotní bohoslužba a studium s rabinem Tomášem Kučerou.
Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin.

BEZ ILUZÍ O BLÍZKÉM MÍRU

Anketa k 60. výročí vzniku Státu Izrael

U příležitosti šedesátého výročí vzniku Státu Izrael jsme uspořádali malou anketu týkající se života ve Svaté zemi a položili tři otázky Izraelcům, s většinou z nichž jste se prostřednictvím rozhovorů či článků mohli setkat v uplynulých letech na stránkách Rch. Je pozoruhodné a pro současnou situaci charakteristické, že lidé, kteří by za jiných okolností stáli na diametrálně odlišných stranách, docházejí v zásadních věcech k velmi podobným závěrům. Víc než dlouhé analýzy to signalizuje, jak obrovský je tlak okolností, pod kterým dnes lidé v Izraeli žijí. Doufáme, že anketa čtenářům alespoň částečně zprostředkuje jejich názory i nálady.

PRO OPTIMISTU PŘEVAŽUJÍ Kladné hodnoty

HANUŠ ZVI WEIGL, nar. 1912 v Břeclavi, v Izraeli žije od roku 1938; advokát, dříve představitel Sdružení Židů původem z Československa; rozhovor s ním viz Rch 6/2000.

Ad 1) Nikoliv jednou větou. Náš život se odehrává v tolika odvětvích, že by bylo nespravedlivé říci, že se minulá desetiletí vyznačují jen značným oslabením odstrašující schopnosti naší armády nebo že privatizace umožnila dvaceti rodinám ve svých rukou nahromadit bohatství národa a že tím vznikl nebývalý rozkol mezi chudými a bohatými.

Nesmíme zapomenout, že po stránce finanční hodnota našeho šekelu vzrostla alespoň o 20 % vůči americkému dolaru (a to ocení zvláště ten, kdo zažil inflaci 5 % za den!), že hospodářsky a technicky jsme vzrostli do nebývalých výšin; kulturně, kromě všech úspěchů, uvádím (pouze osobně), že máme operu, kde jsem s nadšením viděl obstojně představení *Růžového kavalíra* a v programu příští sezony je *Liška Bystrouška*, moje zamilovaná opera. Pro optimistu, jakým jsem já, tedy převažují kladné hodnoty.

Ad 2) Především 5 pradětí (doplňkem k dříve narozené pravnučce). To je pro mne velká výzva, poněvadž jim chci přenechat trochu ducha naší doby (i když děti s tím nesouhlasí). Pak (až na zlomení nohy, z něhož se léčím, a anginu pectoris, z níž se už nevyléčím) mě osud nechal v takové kondici, že mohu balit pro tu cestu bez návratu, totiž uspořádat svou pozůstalost.

Ad 3) To, co mu přeji odjakživa: zajištěnou existenci v míru.

ŽIVOT V IZRAELI Má stále své půvaby

RUTH BONDYOVÁ, nar. 1923 v Praze, v Izraeli žije od roku 1948; spisovatelka (česky vyšla mj. její biografie *Jakoba Edelsteina* a vzpomínky *Víc štěstí než rozumu*); překladatelka (do hebrejštiny převedla *Haška, Hrabala, Kunderu, Škvořeckého aj.*); novinářka (deník *Davar*); rozhovor s ní viz Rch 6/2002.

Ad 1) V Izraeli se pořád něco děje, a proto nepůjdu do detailů. Myslím, že během těch

1) V roce 1998 se padesáté výročí Státu Izrael významně připomínalo a rekapitulovaly se události minulého půlstoletí. Jak byste charakterizoval/a uplynulé desetiletí, tedy léta 1998–2008?

2) Co vám osobně uplynulých deset let života v Izraeli dalo? Jaký byl v tomto období váš nejdůležitější zážitek, pocit, zkušenost v této zemi?

3) Co byste do budoucnosti Izraeli přál/a?

deseti let jsme pesimističtější, pokud se možnosti brzkého míru či alespoň příměří v naší oblasti týče. Vliv Íránu na Hizballáh a na Hamás zesílil a jeho stálé hrozby vymazat Izrael ze světové mapy optimismu nepřidaly. Šaron jako předseda vlády, přese všechny své nedostatky, měl autoritu provést i nepopulární kroky jako vyklizení osad na území Gazy. Autoritu, která dnešní vládě chybí. Ale přese vše životní úroveň za poslední období značně stoupla (a zároveň se zvětšila propast mezi velkými boháči a vrstvou nemajetných), kulturní život v mnoha oblastech – literatuře, divadle, filmu, sochařství – kvete a život v Izraeli má stále své půvaby.

Ad 2) Předně dárek: deset dalších let. Napsala jsem (poprvé česky) tři knihy o různých aspektech historie Židů v Čechách a na Moravě a nadále překládám české autory do hebrejštiny. Moje dva největší zážitky: slavnostní obřad v haifském přístavu na počest ukončení mnohaměsíčního namáhavého kurzu – výcviku ke službě v ponorce, který absolvoval můj vnuk Dor; a rakety, které padaly kolem, když jsme ho jely s dcerou navštívit za libanonské války v létě 2006.

Ad 3) Přála bych si, aby příští izraelské generace už neznaly války, aby byla v Izraeli větší sociální spravedlnost a více vzájemné shovívavosti.

ABYCHOM UŽ MĚLI HRANICE!

A. B. JEHOŠUA, nar. 1936 v Jeruzalémě, jeden z nejvýznamnějších současných izraelských autorů (romány, povídky, eseje, dramata); rozhovor s ním viz Rch 7/2007.

Ad 1) Deset let zklamání. Zklamání z kolapsu mírového procesu, z druhé intifády, z teroristických útoků, z civilních obětí na obou stranách, z faktu, že musíme stavět ochrannou zeď i na místech, kde by stát neměla, protože je zapotřebí chránit životy osadníků. Zklamání z toho, že i když jsme se stáhli z Gazy, Hamás na nás stále útočí. Zklamání i z neuvěřitelných korupčních afér izraelských představitelů.

Za pozitivní považují v uplynulém desetiletí ekonomický boom, k němuž došlo přes všechny naše bezpečnostní potíže; s tím je ovšem spojen fakt, že se v naší zemi prohlubuje propast mezi chudými a bohatými. Potěšující také je, že se u nás teď úžasně daří kultuře – ale vlastně nevím, jestli to je úplně dobré znamení, protože kultura vzkvétá vždycky, když je země v nesnázích.

Ad 2) Opravdu těžce jsem nesl konec mírových jednání, to byla velmi bolestná zkušenost. Jinak jsem vydal tři romány a knihu esejů, narodilo se mi pět vnuček a šest vnouče je na cestě. Takže to bylo také deset let dědečkovství.

Ad 3) Aby se završil mírový proces a my už konečně měli hranice! Aby Izrael mohl kontrolovat a spravovat území, která se v těch hranicích rozkládají – mluvím o hranicích z roku 1967. Abychom mohli jednou provždy říct: toto je naše území a tohle jsou naše hranice.

Čekal bych také větší příliv Židů z diaspory. Potěšilo mě, že ruští a francouzští Židé přijíždějí i v době intifády, ale přál bych si, aby imigrantů bylo víc – aby to byli kultivovaní, schopní a šikovní lidé. Potřebujeme zkrátka víc Židů.

MÍR SE SOUSEDY A MÍR V NÁRODĚ

JUDITH KELLNEROVÁ, nar. 1943 v Haifě, v Izraeli žije trvale od roku 1967; lékařka, dcera spisovatele Heinze J. Taubera; její text v Rch viz 8/2006.

Ad 1) Těch posledních deset let, stejně jako všechna předchozí desetiletí, je charakterizováno obtížnou a složitou politick-

kou situaci. Pokusy o dosažení míru – zpravidla odsouzené k neúspěchu už předem, díky opozičním silám na obou stranách. Teror a teoretické i násilné potyčky s extremisty, kteří jsou i v našem národě. Na druhé straně úžasný technologický pokrok, zejména v oboru počítačů, ale i v zemědělství a (u nás nedostatečně využitým) vodním hospodářství, které vyvážíme skoro do celého světa.

Ad 2) Pokud jde o můj osobní život, potkalo mě v minulých letech mnohem více dobrého než zlého. Nejprve to smutné: Na sklonku desetiletí mi zemřeli oba rodiče po dlouhých a těžkých nemocech – otec třicet dní po mamince. Sem tam nějaká válka.

Radost? V téže dekádě se nám narodila čtyři ze šesti vnoučat a vzájemné vztahy mezi rodinami našich tří dětí i jejich vztah k nám mi působí jen radost. Odchod do důchodu mi umožnil pomoci s publikováním otcových dvou knih a mít radost z poetění, které mu jejich vydání přineslo.

Ad 3) Mír, mír a zase mír. Mír se sousedy a mír v národě. Kéž by si všichni uvědomili, že je možno žít v pokoji i s tím, kdo má jiné názory, a že peněz lze využít i k dobru lidí, a ne jen k vraždění. Ale bojím se, že je to utopie. Mám dojem, že Hamás má za heslo „Čím hůř, tím líp!“ a že nechce nic méně než vyhlazení našeho státu a národa. Věřím, že se mu to nepodaří, ale škoda, že to stojí tolik zbytečné krve a bolesti.

JSME V PŘEDNÍ LINII BOJE S MEZINÁRODNÍM DŽIHÁDEM

JOSI KLEIN HALEVI, nar. 1953 v New Yorku, v Izraeli žije od r. 1982; novinář (Jerusalem Report, Jerusalem Post aj.) a spisovatel (Vzpomínky židovského extremisty, český Sefer 2001; Na prahu rajské zahrady). Rozhovor s ním viz Rch 6/2001, recenze knihy 2/2007.

Ad 1) Hlavní změna je samozřejmě ta, že zatímco v roce 1998 ještě bylo možné fan-

tazírovat o blízké mírové dohodě s Palestinci, je nám teď jasné, že se nacházíme uprostřed dlouhotrvající války s nulovou vyhlídkou na to, že se v dohledné době nějak domluvíme. V červenci 2000 v Camp Davidu a přijetím návrhů prezidenta Clintona o půl roku později akceptoval Izrael téměř úplné stažení k hranicím z roku 1967 a znovurozdělení Jeruzaléma. Stal se tak první zemí na světě, která dobrovolně nabídla, že se o vládu nad svým hlavním městem bude s někým dělit. Reakci Jásira Arafáta byly čtyři roky sebevražedných útoků.

Výsledkem této izraelské nabídky a palestinské odpovědi bylo, že většina Izraelců se vrátila ke starému názoru: příčinou sporu není okupace, ale odmítání arabského světa uznat existenci Státu Izrael. Jádrem problému není vytvořit palestinský stát, ale zabezpečit přežití státu židovského. Takže ta nejvýznamnější změna: jsme znovu ve válce a nacházíme se v přední linii boje s mezinárodním džihádem. Ztratili jsme sladkou iluzi o blízkém míru a dokážeme se lépe orien-

tovat v kruté situaci, do které nás dějiny a geografická poloha postavily.

Ad 2) Pro mě jako izraelského rodiče byla jednou z nejdůležitějších zkušeností tohoto období výchova dvou výrostků v Jeruzalémě během bombových útoků. Jeden syn právě odešel na vojnu, ale svým způsobem jako by už jednou válkou prošel – válkou, v níž se nemohl bránit, v níž byl věčným terčem už jenom tím, že jezdil autobusem nebo se s kamarády sešel v centru města. Tohle trochu umenšuje vaše obavy, když posíláte syna do armády v době věčného konfliktu.

Přesto ale nejmocnější zkušeností tohoto období nebyl jen strach a bolest, které jsme všichni cítili, ale to, že jsem byl součástí nevyřčeného odhodlání celé společnosti udržet zdání normálního života. Izraelci nejsou nijak statečnější než jiní lidé – jsme stejně bolestně banální jako ostatní. Okolnosti nás ovšem donutily žít s takovou hladinou nebezpečí, jaká by pro jiné společnosti byla nemyslitelná.

Ad 3) Přál bych Izraeli, aby se integroval do změněného Blízkého východu, který by konečně přestal s nedůstojnou a posedlou snahou vymazat židovský stát ze svého středu. Aby pomohl nalézt Palestincům své místo v pokojném, rozvíjejícím se státě v našem sousedství. Přál bych mu, aby našel rovnováhu mezi moderní demokracií a židovskou tradicí.

MÍRA VÍC DEŠTĚ

NATAŠA DUDINSKÁ, nar. 1967 v Košicích, v Izraeli žije od roku 1993; filmařka (režisérka dokumentárních filmů) a spolupracovnice Rádía Česko; rozhovor s ní viz Rch 10/2007.

Ad 1) Jako pád do propasti. Ten pocit je o to děsivější, že si odmítáme připustit, že se řítíme do propasti i svým, ba hlavně svým vlastním přičiněním. Většina Izraelců věří, že kolaps mírového procesu a následné vypuknutí druhé intifády, vítězství Hamásu ve volbách, druhá libanonská válka a trvalé raketové útoky z Gazy na

jih Izraele jsou jasným důkazem toho, že nás Palestinci chtějí smést do moře a že celý arabský svět je proti nám. A vůbec si nejsou schopni či ochotni připustit možnost, že traumatické události posledního desetiletí jsou výsledkem i izraelské krátkozraké politiky pramenící z neochoty vidět druhou stranu a založené téměř výlučně na vojenské síle.

Ad 2) Asi určitě svatba a narození dcery. A to zase zpětně ovlivňuje moje vnímání reality, protože obavy o budoucnost dcery zvyšují strach o osud Izraele. Zároveň jsem se naučila občas vytěšňovat velké (pokračování na str. 13)

„Jsem součástí nevyřčeného odhodlání celé společnosti udržet zdání normálního života.“ Foto Karel Cudlín.

Hannah Arendtová ÚVODNÍ POZNÁMKY

(ke knize *Vita activa*, která vyšla v nakladatelství Oikúmené)

S dílem Hannah Arendtové (Hannover 1906 – New York 1975) se – kromě publikací v samizdatu a několika článků – mohl český čtenář seznámit až po roce 1989. Podstatnou zásluhu na tom má Oikúmené, nakladatelství, které, podobně jako některé další současné nakladatelské domy, vzniklo v období totality jako samizdatová editice. Oficiálně začalo nakladatelství Oikúmené vydávat knihy v roce 1991 a od té doby vydalo přes 300 titulů, které představují reprezentativní soubor základních děl z oblasti starověké, středověké i novověké filosofie a teologie.

Z díla Hannah Arendtové vydalo nakladatelství zatím čtyři knihy. V roce 2000 *Původ totalitarismu I–III*, třísvazkovou práci, která zkoumá kořeny totalitarismu 20. století. První svazek je věnován antisemitismu, druhý imperialismu a třetí totalitarismu. V roce 2003 vyšly *Přednášky o Kantově politické filosofii* (interpretace Kantova politického myšlení a analýza motivů politické soudnosti, obrazotvornosti a estetického vkusu), v roce 2005 *O násilí*, tři eseje zabývající se problémem násilí a politické moci v moderní společnosti, a konečně letos *Vita activa* (známější pod anglickým názvem *The Human Condition*). V této knize, považované za nejdůležitější filosofický spis Hannah Arendtové, autorka pojednává o základních formách lidské činnosti, které jsou zároveň základními podmínkami, za nichž je člověku dán život na zemi: práci, zhotovování a jednání.

Úvodní text z *Vita activa*, který tu otiskujeme, umožňuje čtenáři získat představu o základních tématech knihy i o autorčině přístupu k nim. Současně poskytuje dobrou ukázkou toho, jak strhující a inspirující je – přes veškerou náročnost textu i tématu – její schopnost jasně myslet, formulovat a argumentovat ve snaze porozumět situaci, která se zásadně týká každého z nás. Zejména dnes, kdy mnoho lidí odmítá politické myšlení (a pod touto zámlinkou myšlení jako takové vůbec), je toto dílo Hannah Arendtové

velmi aktuální a může zásadním způsobem pomoci tomu, kdo se jím bude seriózně zabývat, orientovat se v okolním světě a trochu možná i v sobě samém. (jd)

VŠUDYPŘÍTOMNÉ PŘEDSTAVY

Lidé, svět, země a veškerenstvo – to nejsou témata, o nichž by výslovně pojednávala tato kniha. Výslovně nepojednává ani o tom, jak se lidmi zbudovaný svět rozpíná ze země do nebe a z nebe zasahuje do ves-

Pieter Bruegel st.: Stavba babylonské věže – jeden z prvních pokusů lidstva o únik z pozemského údělu.

míru, do sousedství Slunce, Měsíce a hvězd. Kdo se odváží mluvit o tom, na co přeče všichni bez přestání myslíme od té doby, co první člověkem zhotovená věc vzlétla do vesmíru, aby tam po nějaký čas putovala po stejných drahách určených gravitací, jež od věčnosti předepisují cestu a cyklický běh nebeským tělesům? Od té doby byl vypouštěn do kosmu jeden satelit za druhým, došlo k obletu Měsíce. To, co bylo ještě před deseti lety v nekonečné vyvýšené dálce, co leželo v mlčenlivých oblastech nepřístupného tajemství, si nyní musí nechat líbit, že sdílí mezihvězdný prostor nad klenbou nebes, jež obklopuje Zemi, s lidskými předměty pozemského původu.

Událost roku 1957 svým významem předčí všechny ostatní, včetně rozbití atomu, a člověk by očekával, že navzdory všem obavám vzbuzovaným vojenskými a politickými průvodními okolnostmi bude přivítána s velkým jásotem. Zvláštní, jásot se nekonal a sotva bylo možné zaznamenat nějaké vítězoslavné projevy, dokonce

ani pocit čehosi neobvyklého vyvolaný tím, že z hvězdného nebe nad námi na nás nyní budou svítit naše vlastní aparáty a přístroje. Místo toho se jako první reakce dostavil kuriózní pocit ulehčení, „že byl učiněn první krok na cestě k úniku z pozemského žaláře“. A třebaže představa, že lidé, unavení pobytem na Zemi, se vydají hledat nová bydliště v univerzu, na nás může působit jako fantastická, jistě to není náhodné vyšínutí jednoho amerického žurnalisty, který si chtěl vymyslet něco senzačního pro novinové titulky. Tato formulace říká – nepochybně aniž by si to uvědomovala – jen to, co se objevilo před dvaceti lety jako nápis na náhrobku jednoho velikého ruského vědce: „Lidstvo nezůstane navždy spoutáno se Zemí.“

Na takových výroch je nejpřekvapivější, že to rozhodně nejsou přepjaté fantazie dneška, jako by nejnovější vymořky techniky některým lidem přespřiliš stouply do hlavy, ale naopak se jedná o všudypřítomné představy včerejška a předvčerejška. Jak se lze tvářit v tvář této a podobným skutečností domnívat, že lidské „myšlení“ zaostalo za vědeckými objevy a technickým vývojem! Myšlení vždy mělo před objevy vědy a vývojem techniky náskok o celá

desetiletí, a sice myšlení a představitost kdekoho, nejen těch, kdo tyto objevy vykonali a byli hnací silou jejich vývoje. Věda totiž jen uskutečnila to, o čem lidé snili, a potvrdila, že sny nemusí zůstat pouhou fantazií. Pohled do literatury science fiction, o jejíž divuhodnou ztřeštěnost se bohužel dosud nikdo vážně nezajímal, nás snad může poučit, nakolik moderní vývoj právě vychází vstříc přáním a tajným tužbám mas. A vulgární a kýčovitý jazyk novinářů by neměl bránit našemu nahlédnutí, že to, co vyslovuje, je zcela mimořádné a nijak obvyklé, jestliže výrazem „obvyklý“ myslíme to, na co jsme zvyklí. Přestože křesťanství příležitostně označovalo zemi za slzavé údolí a filosofie příležitostně nahlížela tělo jako žalář ducha a duše, nikomu před 20. stoletím nepřišlo na mysl, aby považoval zemi za žalář lidského těla, resp. se vši vážností usiloval o uskutečnění výletu na měsíc. Mělo by to, co osvícenství pokládalo za vyhlášení dospělosti člověka a co ve skutečnosti znamenalo odvrát, nikoli sice od Boha vůbec, ale

od Boha, který byl člověku otcem na nebesích, nakonec vyústit v emancipaci lidského pokolení z náruče země, která – pokud alespoň víme – je matkou všeho živého?

REBELIE VŮČI VLASTNÍMU BYTÍ

Ať už se to má s „postavením člověka v kosmu“ jakkoli, zdá se, že Země a pozemská příroda jsou ve vesmíru jedinečné přinejmenším potud, že poskytují podmínky takovým bytostem, jako jsou lidé, a to podmínky, za nichž lidé mohou bez dalšího žít, pohybovat se a dýchat, aniž by byli odkázáni na prostředky, jež si sami vytvořili. Svět jakožto výtvar lidských rukou, na rozdíl od osvětlení zvířat, nemá vůči přírodě absolutní závazky, ale život jako takový do tohoto umělého světa nikdy zcela nevliví, a také se v něm nikdy nemůže zcela rozplynout. Jakožto živá bytost zůstává člověk uvězněn v říši živého, od níž se přesto natrvalo vzdaluje do umělého světa, který si sám zbudoval. Již drahno dobu se přírodní vědy pokoušejí také o umělé zhotovení života. A kdyby se jim to podařilo, pak by skutečně přestřihly pupeční šňůru mezi člověkem a matkou všeho živého. Snaha uniknout „ze žaláře země“, a tím i podmínkám, za nichž mohou lidé přijímat život, je přítomná v pokusech o vytvoření života ve zkumavce, o vyšlechtění nadlidí prostřednictvím umělého oplodnění nebo o uskutečnění mutací, v nichž by byly radikálně „vylepšeny“ lidská podoba a lidské funkce, stejně jako patrně dochází svého výrazu v pokusech o prodloužení lidského života daleko přes hranici sta let.

Tento budoucí člověk, o němž se přírodní vědy domnívají, že bude obývat zemi bezmála za jedno století, bude – pakliže někdy skutečně vznikne – vděčit za svou existenci rebelii člověka vůči svému vlastnímu bytí, totiž vůči tomu, co mu bylo věnováno při narození jako svrchovaný dar a co si nyní přeje jakoby směnít za podmínky, které si sám tvoří. Nemáme důvod pochybovat o tom, že taková směna leží v oblasti možného, stejně jako bohužel nemáme žádný důvod pochybovat o tom, že jsme s to zničit veškerý organický život na Zemi. Otázkou může být jen to, zda si přejeme nové vědecké poznání a naše nesmírné technické možnosti uplatnit v tomto směru. A tato otázka je v rámci věd naprosto nezodpověditelná, vlastně v jejich rámci ještě ani nebyla smysluplně položena, protože v samotné podstatě vědy spočívá, že každou jednu nastoupenou cestu sleduje až do jejího konce. V každém případě je tato otázka politickou otázkou prvního řádu a již z tohoto důvodu nemůže být přenechána rozhodnutí specialistů, a to ani profesionálních vědců, ani profesionálních politiků.

KRIZE ZÁKLADŮ

Zatímco toto vše je patrně ještě věcí vzdálené budoucnosti, již nyní se jako bumerang dostavily první zpětné účinky velkých vědeckých triumfů v tzv. krizi základů samotných přírodních věd. Ukazuje se totiž, že „pravdy“ moderního vědeckého obrazu světa, které lze matematicky dokázat a technicky demonstrovat, se již nijak nedají podat v jazykové či myšlenkové formě. Pokud zkoušíme tyto „pravdy“ uchopit v pojmu a učinit je názornými v nějakých souvislých jazykových výpovědích, vyjde z toho nesmysl, který „snad není tak nesmyslný jako „trojúhelný kruh“, ale je rozhodně nesmyslnější než „okřídlený lev“ (Erwin Schrödinger). Ještě nevíme, zda je tato situace definitivní. Lze si ovšem představit, že pro bytosti spjaté se zemí, které jednájí, jako by měly

Hannah Arendtová. Kresba Antonín Sládek.

svůj domov ve vesmíru, je navždy nemožné rozumět věcem, jež tímto způsobem činí, resp. tyto věci myslet a své myšlenky o nich sdělit v řeči. Kdyby se to potvrdilo, znamenalo by to, že struktura našeho mozku, tj. fyzicko-materiální podmínka lidského myšlení, nám brání v tom, abychom v myšlení sledovali věci, jež činíme – z čehož by ve skutečnosti plynulo, že nám nezbyvá nic jiného než vymyslet také stroje, které by z nás sňaly břemeno myšlení a promlouvání. Kdyby se ukázalo, že poznání a myšlení už navzájem nemají nic společného, že můžeme poznávat, a proto také zhotovovat mnohem víc, než čemu jsme s to rozumět naším myšlením, pak by tomu vskutku bylo tak, že jsme se jakoby sami vehnali do pastí, resp. stali se z nás otroci svých vlastních poznávacích schopností – a nikoli našich strojů, jak se obvykle míní –, stvoření opuštěná veškerým duchem a všemi dobrými duchy, bezmocně vydaná každému přístroji, který jsou jen vůbec schopná zhotovit, lhotejno jaké zvrácené či vražedné účinky může mít.

Avšak nehleď na tyto poslední důsledky, které dosud hrozí pouze v nejisté budoucnosti, krize základů věd má své vážné politické aspekty. Kdekoli se jedná o význam řeči, nutně vstupuje do hry politika. Lidé jsou totiž bytostmi nadanými k politice proto, že jsou bytostmi nadanými řečí. Kdybychom byli dostatečně pošetilí a dali na rady, které jsou nám dnes udílány ze všech stran, abychom se přizpůsobili současnému stavu věd, nezbylo by nám nic jiného než zcela rezignovat na promlouvání. Vědy dnes totiž hovoří jazykem matematických symbolů, který byl původně míněn pouze jako zkrácená forma pro obsahy promluvy, avšak již dávno se od této své funkce emancipoval a sestává z formulí, které se již nijak nedají přeložit zpět do promluvy. Vědci tedy již žijí ve světě zbařeném řečí, z něhož už jakožto vědci nemohou najít cestu ven. A tato skutečnost musí vzbuzovat jistou nedůvěru, pokud jde o jejich schopnost politického úsudku. Proti tomu, že bychom se mohli spolehnout na vědce jakožto vědce v otázkách týkajících se lidských záležitostí, nemluví ani tak to, že byli ochotni zhotovit atomovou bombu, resp. že byli dost naivní na to, aby si mysleli, že se někdo bude starat o jejich rady a bude se jich dotazovat, zda a jak by měla být nasazena. Daleko závažnější je skutečnost, že se vůbec pohybují ve světě, v němž řeč ztratila svou moc, ve světě, který nevládne řečí. Cokoli lidé činí, poznávají, zakoušejí nebo vědí, se stává smysluplným jen v té míře, v jaké o tom lze rozmlouvat. Možná jsou pravdy, které přesahují promlouvajícího, a možná mají pro člověka, nakolik existuje také v singuláru, tj. vně politické oblasti v nejširším smyslu, eminentní význam. Pokud však žijeme v plurálu, a to znamená, pokud žijeme, pohybujeme se a jednáme v tomto světě, má smysl jen to, o čem spolu navzájem nebo třeba jen sami se sebou můžeme rozmlouvat, co osvědčuje smysl v promlouvání.

KLAMNÉ ZDÁNÍ

Ještě očividnější a snad stejně rozhodující je jiná hrozivá událost, jejíž počáteční stadia můžeme pozorovat v posledním desetiletí, totiž nastupující rozšíření automatizace. Již víme, aniž bychom si to však dokázali opravdu představit, že továrny se v několika málo letech vylidní a že lidstvo se sprostí prastarých pout, která jej vážou k přírodě, břemene práce a jařma nutnosti. Také v tomto případě se jedná o základní aspekt lidského bytí, avšak rebelie proti této podmínce lidské existence, touha po lehkém životě podobajícím se životu bohů, osvobozeném od námahy a práce, je stejně

(pokračování na straně 11)

IZRAEL: Se šedesátkou na krku

(dokončení ze strany 3)

Proto se Ariel Šaron, někdejší „jestřáb“ izraelské politiky, odhodlal k jednostrannému stažení osadníků i armády z Gazy. Proto ale dnešní konsenzus dospívá k názoru, že jednostrannost přinesla více škod než užítku – místo Gazy coby svobodného zárodku palestinského státu tam vznikl jakýsi „minibagdád“, areál formálně pod správou Hamásu, ale ve skutečnosti pod vládou chaosu, areál, odkud na Izrael každodenně startují rakety Kásám.

BUDOVÁNÍ NÁRODA

Jaký dopad má to vše na budoucnost Izraele a sionismu? Takovou otázkou se zabývá více autorů, například politolog Jechezkel Dror, jeden z těch, kteří razí pojem „post-sionismus“.

Podle Drora má Izrael na prahu své šedesátky docela dobré vyhlídky, ale jde o to, jak využije dané možnosti. Z palestinské intifády vyšel jako dosti bezpečný, co se týče ochrany životů občanů i své vlastní sílící ekonomiky (hospodářství založené na informačních technologiích není moc zranitelné terorem). Stažení z Gazy prolomilo tabu ohledně setrvávání osad na teritoriích. Zpackaná válka v Libanonu před dvěma lety provětrala armádu. Budoucnost je však nejistější, než kdy v uplynulých šedesáti letech byla.

Možné hrozby se vynořují v sousedství – Írán se nepokrytě snaží získat jadernou zbraň, libanonský Hizballáh se stává jednou z nejsilnějších guerill na světě, extremismus mezi Palestinci narůstá stejně jako popularita islamistických stran v celém regionu. Jak se do toho promítnou rozhovory s palestinskou reprezentací? Pokud uspějí, oživí se vnitrozidovský konflikt kvůli stažení Izraele z části Západního břehu. Pokud ale neuspějí, bude to podle Drora horší. Nebude-li se Izrael moci separovat od Palestinců, bude muset volit ze dvou zel – buď nějak dlouhodobě formalizovat nerovné postavení Palestinců pod izraelskou správou, nebo slevit z židovského charakteru Státu Izrael.

To vše ovlivňuje obraz Izraele v očích diaspory a světa. Izrael má za sebou neuvěřitelný úspěch v politice „budování národa“. V roce 1948 žilo na jeho území jen 600 tisíc Židů, tedy 5 % světového Židovstva. Díky podporovanému přistěhovalectví se v roce 2006 stala izraelská židovská komunita největší na světě (absolutním počtem zhruba 5,4 milionu předstihla komunitu v USA) a překročila cifru 40 %

z celkového počtu Židů na Zemi. Přitom jde o relativně mladou populaci, takže izraelský podíl na globálním počtu židovských novorozenců již dosáhl 50 %. Nestane-li se nic mimořádného, už v roce 2015 by měla v Izraeli žít absolutní většina všech Židů. Podle Drora to, co se odehrává v Izraeli, čím dál více ovlivňuje celé Židovstvo ve světě a judaismus coby civilizaci, ale zároveň čím dál více Židů z diaspory pokládá Izrael za duchovně vyčerpaný a nepřitažlivý stát.

KDYŽ ZANIKNE SÍŤ

Podobně pohlíží na současný vztah Židů a Izraele Gidi Grinstein, šéf sionistického think tanku Re'ut v Tel Avivu. Dilema sionismu prý koření v jeho vlastním úspěchu, a současný symbolický okamžik demografické rovnováhy mezi Izraelem a diasporou

„Skutečně chceme vložit všechna židovská vejce do jednoho košíku?“ Foto archiv.

rou by měl být proto využit pro ideovou reflexi sionismu.

Podle Grinsteina spočívá tajemství dvou tisíc let židovského přežití v diaspoře v síťovém efektu. Ono „zesítování“ Židů se odvíjí od minjano (deset dospělých mužů nezbytných pro bohoslužbu), nejmenšího společného jmenovatele umožňujícího komunitní existenci. Když rabi Ben Zakaj odvedl své žáky do Javne a založil tam školu, založil tak prý „první globální síť“ (notabene první „židovskou globální síť“), která pro přežití udr-

žela to, co přišlo vniveč zkázou jeruzalémského Chrámu i porážkou židovského povstání proti Římu.

Ta síť funguje skoro dva tisíce let, tak trochu jako rozvodné síť elektřiny nebo internet. Vyhnání Židů ze Španělska v roce 1492 rozložilo politicky a hospodářsky nejsilnější židovskou komunitu té doby. Nicméně o pár desítek let později uzly (minjany) téže komunity dominovaly vědě, politice, literatuře a ekonomice v Německu a Holandsku. Když onu německou komunitu likvidovali nacisté, uzly se alespoň zčásti obnovily v Americe, kde vznikla nejsilnější židovská společnost v historii.

A teď, když diaspora slábne, Grinstein klade otázku: Skutečně chceme, aby všichni Židé žili ve Státě Izrael? Skutečně chceme vložit všechna židovská vejce do jednoho košíku? Idea sionismu spočívá v tom, že poskytneme všem Židům ochranu ve Státě Izrael. Jenže Grinstein tu –

z pohledu teorie sítí – vidí slabinu: Pokud by byl celý národ, všechny jeho uzly, na jednom místě, zmizí rozvětvená síť a to, čemu měla umožnit přežití, se stává zranitelnějším. Paradox sionismu spočívá podle Grinsteina v tom, že úsilím o bezpečnost Židů jako takových slevuje z nároků na bezpečnost židovského národa. Tím, že tlačí všechny Židy do Státu Izrael, urychluje slábnutí židovské sítě, toho „největšího tajemství naší existence pokračující po dvě tisíciletí“.

ZBYNĚK PETRÁČEK

JAK IZRAEL ROSTL

Žádná jiná země rozvinutého světa nedokázala svou populaci během šedesáti let zesedminásobit, jak se to podařilo v Izraeli. Ale i tady je po bitvě každý generálem, jak na internetových stránkách Ynet upozorňuje demograf Joram Ettinger.

ROK	MILIONY OBYVATEL
1948	1
1958	2
1970	3
1982	4
1991	5
1998	6
2006	7
2008	7,25

Předpovídání populačních trendů přináší rizika nepřesnosti. Izraelský Ústřední statistický úřad nyní vydal prognózu, že v roce 2030 budou Arabové tvořit už 25 % občanů židovského státu, ale to máme podle Ettingera brát s rezervou. Ettinger upozorňuje, že plodnost arabských žen je na sestupu, zatímco plodnost židovských žen stoupá více, než se čekalo. Připomíná, že už v roce 1948 zakladatel izraelské statistiky profesor Roberto Bacchi radil Ben Gurionovi, aby stát nevyhlašoval, neboť prý již v roce 1967 se v něm Židé stanou menšinou. V roce 1967 úřad předpověděl, že na teritoriu celé Svaté země (od moře po Jordán) se Židé stanou menšinou v roce 1987 – v roce 1973 prognózu upravil na rok 1990. Dnes je ten poměr půl na půl. V osmdesátých letech úřad předpovídal, že i kdyby Sovětský svaz otevřel své hranice, většina tamních Židů neemigruje kvůli svým kulturním, sociálním a hospodářským vazbám i zájmům. Dnes je v Izraeli milion „Rusů“.

zp

„Jsem zde“: nová imigrantka 2007. Foto archiv.

ÚVODNÍ POZNÁMKY

(dokončení ze strany 9)

starý jako dějiny uchované tradicí. Ani život osvobozený od práce přece není ničím novým. Takový život kdysi patřil k nejsamozřejmějším a nejlépe zajištěným výsadám a privilegiím několika málo jednotlivců, kteří vládli mnoha jiným. Mohlo by se tak zdát, jako by se zde díky technickému pokroku jen uskutečnilo to, o čem pouze snily všechny generace lidského pokolení, aniž by si to však mohly dovolit.

Toto zdání však klame. Novověk v 17. století začal tím, že v teoretické rovině glorifikoval práci, a na počátku našeho století skončil tím, že proměňuje společnost v jejím celku ve společnost práce. Splnění prastarého snu, podobně jako splnění přání v pohádkách, naráží na konstelaci, v níž se vysněné pozhnání stává prokletím. Společnost, která má být osvobozena od okovů práce, je totiž právě společností práce, a tato společnost z doslechu sotva zná vyšší a smysluplnější činnosti, kvůli nimž by se toto osvobození vyplatilo. V rámci této společnosti, která je egalitářská, protože je to životní forma přiměřená práci, neexistuje žádná skupina, žádná aristokracie politického či duchovního druhu, která by dokázala zařadit, aby se restituovaly mohutnosti člověka. I prezidenti republik, králové a kancléři mocných říší považují to, co konají, za práci nezbytnou pro život společnosti, jejich úřad je zaměstnáním jako každé jiné. A jak smýšlejí o svém konání ti, kdo se zabývají duchovními činnostmi, to dostatečně vyjadřuje označení „duševně pracující“ i tam, kde druzí pracují rukou, oni používají jinou část těla, totiž hlavu. Výjimkou z tohoto pravidla jsou skutečně už jen „básníci a myslitelé“, kteří již z tohoto důvodu stojí mimo společnost. To, co nám hrozí, je vyhlídka na společnost práce, již došla práce, tedy jediná činnost, již tato společnost ještě rozumí. Co by mohlo být osudnější?

ZKUŠENOSTI A STAROSTI

Na všechny naznačené otázky, starosti a problémy tato kniha nenabízí žádnou odpověď. Takové odpovědi lidé fakticky dávají každý den a na všech možných místech. A pokud jde o řešení problémů, jsou věci praktické politiky, a jako takové závisejí a musí záviset na dohodě mnoha lidí. Tato řešení nejsou a nesmí být věci teoretických úvah jednotlivce, které nikdy neodrážejí víc než názor jednoho člověka, jako bychom zde měli co dělat s věcmi, pro něž existuje pouze jedno možné řešení. To, co v následujícím navrhuji, je jakési rozpomenutí na podmínky, za nichž, pokud je nám známo, dosud lidé žili, rozpomenutí, které je vedeno – byť to třeba není výslovně řečeno –

zkušenostmi a starostmi přítomné situace. Takové rozpomenutí samozřejmě setrvává v oblasti myšlení a přemýšlení a prakticky řečeno nemůže nic víc než podněcovat k dalšímu rozpominání – což snad přesto není úplně nicotné tvář v tvář zvrhle nezřízenému optimismu, beznadějně zmatenosti a nic netušícímu přežvykování starých dobrých myšlenek, které až příliš často určují duchovní atmosféru, v níž jsou tyto věci diskutovány. Ať je to jak chce, to, co zde navrhuji, je cosi velmi jednoduchého: nejde mi o nic víc než o zamyšlení nad tím, co vlastně konáme, jsme-li činní.

TÉMA KNIHY

„Co konáme, jsme-li činní?“ – to je téma této knihy. Jedná se pouze o ta nejelementárnější členění, do nichž se rozpadá činný život obecně, tedy o ta členění, která by podle tradice stejně jako podle našeho vlastního mínění měla zjevně ležet ve zkušenostním horizontu každého člověka. Proto – a z dalších, později uvedených důvodů – z rámce našich úvah vypadá nejvyšší, a snad nejčistší činnost, kterou lidé znají, totiž činnost myšlení. V systematickém ohledu z toho vyplývá, že vlastní centrum této knihy tvoří tři kapitoly obsahující analýzy práce, zhotovování a jednání. Závěrečná kapitola se z historického hlediska zabývá tím, jaký byl vzájemný poměr těchto činností v novověku. Také v systematicky pojaté analýze ostatních kapitol jsou však stále zohledňovány různé konstelace v rámci *vita activa* samé, stejně jako poměr *vita activa* a *vita contemplativa*.

Historický horizont knihy tak nesaží dále než ke konci novověku. Novověk a moderní svět nejsou totéž. Pokud jde o vědecký vývoj, dospěl novověk, který započal se 17. stoletím, ke svému konci již kolem přelomu století. Pokud jde o oblast politiky, nastala epocha světa, v němž nyní žijeme, ve chvíli, kdy došlo k prvním atomovým výbuchům na Zemi. Tento moderní svět nicméně zůstává v pozadí mých úvah, které ještě předpokládají, že základní schopnosti člověka, odpovídající základním podmínkám lidské existence na Zemi, se nemění. Tyto schopnosti nemohou neodvolatelně zaniknout, dokud základní podmínky lidské existence nebudou nahrazeny jinými. Cílem historických analýz je sledovat až k jeho počátkům novověké odcizení světu v jeho dvojitě aspektu, který představuje únik ze země do univerza a únik ze světa do sebevědomí. Tak lze snad dospět k lepšímu porozumění novověkému fenoménu společnosti, resp. situace evropského lidstva v okamžiku, kdy pro něj, a tím i pro každého člověka Země nastal nový věk.

(Přeložil Václav Němec.)

ZAOSTŘENO NA IZRAEL

O třech výjimečných snímcích na Febiofestu

Pražský Febiofest zpravidla na izraelskou kinematografii nezapomíná. A letos lze nejmětší festival v metropoli v tomto smyslu pochválit dvojnásob. Zatímco vloni výběr kladl spíš důraz na kvantitu, nabídla sekce „Zaostřeno na Izrael“ aktuální ukázky z produkce, která v posledních letech slaví čím dál větší úspěchy. V souvislosti s tímto nástupem se hovoří o jakési nové vlně, jež si v mnohem větší míře než starší snímky získává pozornost i v zahraničí. Dokazují to stále početnější úspěchy na festivalech i skutečnost, že se izraelský film (*Beaufort*) po téměř čtvrtstoletí probojoval do užší oscarové nominace v kategorii nejlepší zahraniční film.

Svědčí o kvalitní nabídce Febiofestu, že tu byl tento válečný snímek Josefa Sedara k vidění. Spolu s ním festival divákům nabídl filmový debut Širy Gefenové a Etgara Kereta *Medúzy* (2007), oceněný v Cannes, a dva pozoruhodné dokumentární projekty filmaře Rona Chavilia, dlouhometrážní snímky *Fragmenty Jeruzaléma* (1997) a *Cesta do Potosí* (2007). Nabídku uzavírala odlehčená, ale sympatická komedie s názvem *Ona na to má* (2007). Tři nejzajímavější snímky uvedené na letošním Febiofestu dobře ukazují nové cesty, jimiž se současná izraelská kinematografie ubírá.

FRAGMENTY JERUZALÉMA

Bezmála šestihodinový dokument Rona Chavilia *Fragmenty Jeruzaléma* budil v divácích nabitého kinosálu „nových směrů“ zvědavost i očekávání. Čeho se nadít v tak rozsáhlé fresce rozdělené přestávkami na sedm kapitol, která slibuje být věnována výhradně Svatému městu v dějinách i přítomnosti. Bude to cestopis zaměřený na paměťihodnosti a zajímavosti, historická epopej, nebo experiment kladoucí důraz na formální i obsahovou inovaci?

Nakonec se všechna ta očekávání ukázala zavádějící. Chavilioův snímek je především osobním, subjektivním pohledem na genia loci města, kde se narodil, a na životy generací jeho obyvatel. Osmapadesátiletý režisér, původní profesí malíř a fotograf, jako by byl zrozen, aby takový film natočil: nejen pro silné výtvarné cítění, které vtisklo snímku natočenému klasickou kamerou vizuální intenzitu, ale hlavně proto, že jeho předkové žijí ve městě už pět set let a jeho rodina tu zapustila kořeny hlouběji než většina zdejších usudlíků.

Dokument, v němž se vrství minulost se současností, osobní příběhy se proplétají s „velkými“ dějinami města, je zaměřen pře-

vážně právě na Chaviliovu rodinu. Sledujeme v něm všední život jeho domácnosti a dorůstajících dcer, které se v průběhu deseti let natáčení a sběru materiálu proměňují a dospívají, vzpomínky rozvětveného příbuzenstva, nalezení náhrobku dávného předka, který stejně jako režisérův otec – jenomže o pět století dřív – působil coby diplomat v Istanbulu. Sledujeme i proměny a zánik Mamilly, čtvrti Chaviliova dětství, či vstoup sionistického hnutí očima jeruzalémských starousedlíků. Silný autobiografický moment hraničící s jakýmsi „deníkovým“ záznamem podtrhuje intimní záběry Chaviliova ateliéru, vzpomínky na seznámení s budoucí ženou či rozsáhlá

Záběr z filmu *Medúzy*. Foto archiv.

epizoda, v níž autor zprostředkovává cestování s otcem diplomatem po nejrůznějších částech světa. Tuto osobní dimenzi prolínají úryvky z textů převážně křesťanských poutníků a cestovatelů, které vnějším pohledem popisují obraz často už uvadajícího města ve stínu bývalé slávy, jak jej našli v minulých stoletích; nechybí ani neuvěřitelné množství archivních obrazů a map, prvních fotografií a starých pohlednic.

Vypočíst detaily hutného a obsáhlého díla jistě nelze, spíš upozornit na originální přístup, rezignující na nejběžnější chápání dokumentu jako věcného objektivního žánru v protikladu k výsostně uměleckému sebevyjádření hrané tvorby. Chavilio tuto zjednodušenou dichotomii zcela boří a ty, kteří se ke zhlédnutí šestihodinového opusu odhodlali, odměňuje nevšedním zážitkem, který by standardní cestopis – byť by ukázal nejpodivnější a nejtajuplnější pozoruhodnosti Jeruzaléma – nikdy nezprostředkoval.

MEDÚZY

Zatímco Chavilio se noří do pohnutých dějin i současnosti Jeruzaléma, společný

film scenáristky a režisérky Širy Gefenové a spolurežiséra Etgara Kereta *Medúzy* je neoddělitelně spjat s duchem a atmosférou dalšího izraelského města, Tel Avivu. Tady se odehrává několik navzájem nesouvisejících příběhů hlavních postav, jejichž společným jmenovatelem je lidská osamělost.

Servírka Batja, která přichází o přítele i o práci a marně hledá porozumění u rozvedených rodičů, potkává záhadnou holčičku, která se vynořila z moře, nikdy nesundá svůj plovací kruh a všude polyká tekoucí vodu. Novomanželům Keren a Michaelovi se z bortí sen o svatební cestě poté, co si žena už během svatebního veselí zlomí nohu: líbánky jsou nuceni strávit v odlidštěném hotelu na pobřeží, přičemž vzájemná láska se ve stísněném prostoru hotelového pokoje pomalu drobí v osamění a odcizení. Filipínka Joy, která přijela do Izraele vydělat peníze pro rodinu a nedospělého synka, snáší odhodlaně stesk po domově i mrzutoství postarší dámy, k níž byla najata jako ošetřovatelka její dcerou, která nikdy nemá na matku čas.

Všechny postavy nakonec projdou nenápadnou poklidnou katarzí, která povětšinou souvisí s elementem telavivského moře; odtud i název filmu *Medúzy* odkazující metaforicky na efemérní podmořský život průsvitných stvoření. Batju z citové prázdnoty a vyhořelosti zachrání ona holčička vyplavená na břeh, aby ji přenesla přes citová traumata z dětství; Keren svou vnitřní očistu a smíření najde v básni, kterou o moři napíše; a filipínská služka Joy se navzájem se svou paní vysvobodí ze samoty v okamžiku, kdy jí nemocná žena koupí potají její vysněný dárek pro syna – model plachetnice vznášející se na moři plném medúz.

V kontextu izraelské kinematografie jsou *Medúzy* snímkem výjimečným už formálně: málo zdejších filmů se vyznačuje magickou, takřka surreálnou poetikou (i když podobné ladění má například rovněž úspěšný film *Svatá Klára*, natočený na motivy románu Pavla Kohouta). Ani roztržitost do nezávislých dějových linií není v izraelských filmech příliš často k vidění, ačkoli v současné světové kinematografii je tento typ nelineárního vyprávění už běžným, ba spíš nadužívaným principem. V *Medúzách* však obojí působí neotřele a svěže, což je bezesporu zásluha tvůrčího zázemí autorské (a manželské) dvojice Keret – Gefenová.

Etgar Keret je známý spisovatel (česky mu vyšel výbor z povídek *Létající Santi*) a autor námětů ke komiksům vynikajících britským, absurdním humorem hraničícím s černou groteskou. A právě smysl pro jemnou ironii a absurditu podobný jeho prózám, který můžeme v *Medúzách* částo pozorovat, vyvažuje film z přemíry poetismů.

K tomu připočtíme lehkost vyprávění a plynutí, režiséřskou grácií, přirozené a uvěřitelné herecké výkony, originální výtvarnou stránku; to vše zachraňuje *Medúzy*, aby neskouzly do pouhé hry na intelektuální umění. Nemálo recenzentů pochybuje, že lze všechny symboly, magicko-realistické prvky a další scenáristické tajemnosti dešifrovat. Většina z nich se ale shoduje, že chvílemi možná trochu pofiderní hru s významy zcela vyvažuje skvěle vybalancovaná atmosféra snímku – jež barvitostí a náladou evokuje skutečný Tel Aviv – i nápaditá a vyspělá filmová řeč, s níž debutantská dvojice suverénně pracuje.

BEAUFORT

Že z izraelských snímků vzniklých v loňském roce zaujal Americkou filmovou akademii právě *Beaufort*, se zdá logické – jedná se o žánrově čistý snímek, natočený

Záběr z filmu *Beaufort*. Foto archiv.

s profesionální zdatností ve stylu klasických amerických válečných dramát. *Beaufort* je jméno středověké křižácké pevnosti v horách dnešního jižního Libanonu, která byla vždy klíčovým strategickým bodem, a proto i místem neustálých bojů, válečných výpadů a střídání dobytelských vojsk.

Děj je situován do roku 2000. Z oblasti se po osmnácti letech stahuje izraelská armáda a film ukazuje situaci v pevnosti v posledních týdnech a dnech, kdy se tu zdržuje už jen hrstka vojáků. Odsouzení ve vystupňovaných útocích Hizballáhu (který chtěl předvést stažení Izraelců jako

své vítězství) k pasivitě, trpně čekají na rozkaz k odchodu.

Řekli jsme, že *Beaufort* je válečným filmem – stejným právem by se však dal označit za snímek protiválečný. A právě tento rozpor, vnitřní napětí, ho činí zajímavým. Snímek de facto nemá hlavní postavu, kolektivním hrdinou je celá jednotka vojáků, v níž jednotlivci představují odlišné typy. O jejich soukromí, životě doma v civilu či citovém rozpoložení jen sbíráme útržky mezi zvuky války. Kamera za celou dobu neopustí úzký prostor vojenské základny, nepřítel shazující na pevnost minometné granáty zůstává neviditelný, není tu jediná osoba ženského pohlaví. Jediným momentem spojení s vnějším světem zůstává scéna s televizí, v níž hovoří otec jednoho z vojáků padlých v pevnosti.

Tvůrcům se podařilo sugestivně vykreslit ubíjející každodennost v uzavřeném prostoru, a přitom položit klíčovou filosofickou otázku, totiž jaký to má všechno smysl. Absurdita této konkrétní války vystupuje do popředí právě v situaci, kdy je zřejmé, že armáda strategický bod v blízké době opustí, a tak vojáci umírající během ostřelování padlí naprosto zbytečně. Vojáci občas glosují tuto marnost s humorem („Proč jsme vlastně tady?“ ptá se nově přichozí dvou hlídkujících vojáků, a ti odpovídají: „Hlídáme horu, aby neutekla“) a jindy s hořkostí, avšak nutnosti hledat smysl nasazení vlastního života a ztráty kamarádů neuniknou. Jejich postavení je víc než defenzivou, je vlastně ústupem bez boje; ústupem, který si nicméně vynutil mnoho prolité krve.

Namísto triumfálního heroismu jim válka ukazuje odvrácenou tvář. Přesto z nich odhodlanost čelit smrti a to, čím si prošli, činí v určitém smyslu hrdiny, proměnění je. Snímek tedy nelze jednoduše označit za levicově pacifistickou kritiku války. Josefu Sedarovi, který se na snímku podle literární předlohy Rona Lešema podílel jako scenárista i režisér, lze možná místy vytknout, že se nevyhnul žánrovým klišé, na druhou stranu však natočil silný film s hutnou a působivou atmosférou, který provokuje v divákovi otázky – avšak našťastí se vyhýbá tomu, aby na ně servíroval hotové odpovědi.

MAGDALENA KRÍŽOVÁ

BEZ ILUZÍ O BLÍZKÉM MÍRU

(dokončení ze str. 7)

politické problémy (podobně jako většina Izraelců), abych mohla vést normální rodinný život.

Po vypuknutí intifády jsem se začala aktivně účastnit různých izraelsko-palestinských mírových aktivit. Díky tomu jsem poznala spoustu skvělých lidí, kteří právě v době snad největší beznaděje věnovali a věnují všechnu energii a volný čas tomu, aby zastavili začarovaný kruh násilí a nemsmyslný konflikt. To byly pro mě osobně také nejdůležitější zážitky a snad jediné, které mi dávají alespoň nějakou naději, že se do té propasti nezřítíme úplně a nenávratně.

Ad 3) Mír a víc deště.

NORMÁLNOST, AŽ UŽ TO ZNAMENÁ COKOLI

JONATAN MIZRACHI, nar. 1971 v Jeruzalémě, archeolog a učitel. Autor knihy *Anašej hachoma (Lidé zdi)*.

Ad 1) Když je vaší zemi šedesát, je stále ve věku, kdy ji lze přirovnat k člověku. Myslím, že během uplynulého desetiletí Izrael prodělal pár nemocí a infarktů, což se lidem kolem padesátky stává. Hlavní bolestí Izraele je ovšem palestinsko-izraelský konflikt, jehož řešení se zdá čím dál vzdálenější. Když jsme mladí, míváme pocit, že se nás nemoci netýkají. Jejich příznaků si nevšímáme a žijeme, jako by se nám nemohlo nic přihodit. Když je nám padesát a víc, choroby na nás začnou doléhat a ovlivňovat naše životy. Druhá intifáda nám Izraelcům ukázala, že problém, o němž jsme si mysleli, že ho můžeme ignorovat, sám od sebe nezmizí.

Jakkoli Izraelci cítí, že mohou vyřešit palestinský problém silou, věk našeho státu ukazuje, že čas běží a problémy, které se v mládí zanedbají, se časem stávají stále složitějšími a nebezpečnějšími.

Ad 2) V těchto letech jsem se seznámil se svou budoucí ženou, oženil se a máme dceru. To jsou mé nejsilnější zážitky. O mnoho slabší, ale také velmi intenzivní zkušeností bylo seznámení se s okupovanými územími. Před deseti lety jsem o Palestincích věděl jen málo, a to většinou z izraelských médií; teď mám o jejich životě a problémech mnohem přesnější představu.

Ad 3) Normálnost, až už to znamená cokoli.

Připravila Alice Marxová.

VZPOMÍNKA NA PAVLA FISCHLA

Český a izraelský dramatik, herec a básník zemřel v Tel Avivu

PAVEL FISCHL, mladší bratr spisovatele a diplomata Viktora Fischla, se narodil 23. února 1922 v Hradci Králové. Na rozdíl od bratra nestačil odejít do emigrace a prošel několika nacistickými tábory. V Terezíně se sblížil s mladými umělci, především s Ortenovým přítelem Gustavem Schorschem, nadaným divadelním režisérem, jedním z organizátorů terezínského kulturního života. Právě v ghettu, kde hrál v několika inscenacích, začalo jeho celoživotní uhranutí divadlem. Po osvobození hrál v „Děčku“ E. F. Buriana, později pracoval na Barrandově jako scenárista. V roce 1949 ilegálně emigroval do Izraele. „Bylo mi jasné, že pod komunistickým režimem se nedá žít, snad živořit, ale žít ne,“ vysvětloval později. „Byl jsem tři roky v koncentráku a tuhle zkušenost už jsem nechtěl opakovat.“ Krátce pracoval v kibucu, pak deset let jako herec, režisér a dramaturg v telavivském Komorním divadle. Roku 1960 – to mu bylo 38 let – se rozhodl odjet do New Yorku, kde vystudoval psychologii. Po sedmi letech se vrátil do Izraele a pracoval jako psychoterapeut v Tel Avivu, kde také 28. března 2008 zemřel ve věku 86 let.

Pavel Fischl je autorem řady básní, scénářů a dramatických děl. Pod svým hebrejským jménem GABRIEL DAGAN napsal divadelní hry Jediná země (1948, premiéra v Burianově Děčku), Sambation (1958), Akvárium (1965), Setkání (1990) a Vražda jako poznání nutnosti (1991), seriál pro izraelskou televizi Rodiče a děti (1978) aj., s bratrem spolupracoval na románu Hodiňář z uličky zvěrokruhu (1992).

Roš chodeš před časem otiskl zajímavý rozhovor (viz Auschwitz mně stačil na celý život, *Rch* 2/2002), který s Pavlem Fischlem vedla publicistka Lenka Jaklová. Dnes publikujeme její vzpomínku a ukázkou Fischlovy poezie. (tp)

S lidmi je to jako s obrazy. Někteří vás nechají lhostejnými, i kdyby ostatní tvrdili třeba tisíckrát, že jde o geniální dílo. U jiných vás hned mrazí v zádech a na ten okamžik, kdy vás prudce a nečekaně zasáhla emoce, už nikdy nezapomenete. Takhle nějak jsem to měla – mám – s Pavlem Fischlem.

Od první chvíle jsem tušila, že se setkávám s neobyčejným člověkem, citlivcem, po léta žijícím se smrtí, ale také úžasným vypravěčem, který do příběhů vkládá opravdovost, hloubku, bolest, krutou zkušenost

z holocaustu – a to vše umně kořenící paradoxy a jemným sarkasmem.

Sotva se mi ještě někdy podaří natočit výmluvnější rozhlasový dokument než tehdy v Tel Avivu na jaře roku 1995. Rozuměli jsme si na první pohled, četli si myšlenky, jemně se provokovali. Snad jsem tehdy z celého materiálu vystříhla pět šest minut. Víc nebylo třeba. Nazvala jsem ho prostě Portrét Pavla Fischla.

Natáčeli jsme v jeho pracovně. Stolek, křeslo, naproti židle, po stěnách fotografie a obrázky, jako v příjemně zabydlené ordinaci. V mé paměti jsou uloženy věty a celé odstavce s jeho podmanivou, nenapodobitelnou dikcí a melodií. Aniž by tušil, vypálil mi do duše větu, která mi jednoho dne dodala odvahu jednat v mezní situaci: Zůstat? Odejít? Vyprávěl mi o setkání s překladatelem a spisovatelem Pavlem Eisnerem. Bylo to krátce po osvobození, po jeho návratu z koncentráku. „Co teď budete dělat? Řekl jsem, že jsem v Terezíně začal hrát divadlo a že v tom chci pokračovat. A on se na mne tak smutně podíval a povídá: Musíte? – Ne, nemusím. Já chci! – A on se zaradoval: Tak to je dobrý, tak to je v pořádku. – Na to jsem nikdy nezapomněl. Já přece nemusím dělat to, v čem nejsem šťastný. A to byl důvod, proč jsem po své čtyřicítce odešel do New Yorku studovat psychoterapii.“

Musel být skvělý odborník. Lidé cítili, že je jim s ním dobře a že se o ně skutečně zajímá. Říkával jim: „Lidičky, já vám nemůžu pomoci, já vám přinejlepším můžu pomoci, abyste si sami pomohli.“ Možná, že nejtěžší ze všeho bylo, aby si dokázal pomoci on sám.

V květnu 1997 jsem přivedla do Hradce Králové oba bratry Fischlovy. Slavného a charismatického Viktora, který měl vždy po ruce vtipný bonmot, a tehdy skoro neznámého Pavla Fischla, který si ale s bratrem nezadal. Poctivě jsem se snažila moderovat večer před hradeckou veřejností tak, aby každý z nich dostal zaslou-

žený prostor. Publikum bylo spokojené, večer se povedl. Pavel ten dojem zřejmě neměl. Řadu let neodpovídal na jediný můj dopis. Moc mě to trápilo. Pak jsem v roce 2005 nečekaně odjela do Izraele. Věděla jsem, že je to šance, kterou nesmím propást.

Už v telefonu zazněla v jeho hlase hořkost. Celý ten čas žil s pocitem, že hradecký večer byl debakl, že se ztrácel ve stínu slavného bratra a já to zavinila. Trnula jsem, ale nakonec přece jen vyslovil pozvání. Hned druhý den ráno jsem se vypravila do Tel Avivu, plná nervozity i odhodlání. Čekal na mě stejný pokoj, tytéž rekvizity. Každou minutu roztával, vyprávěli jsme si, smáli se, po dlouhém odmlčení jsme si vychutnávali pocit souzářnosti.

Bratři Pavel (vlevo) a Viktor Fischlovi. Foto rodinný archiv.

Pak jsem ho znovu pozvala do Hradce Králové, když jsme o rok později chystali symposium k Viktorovým nedožitým 95. narozeninám. Dlouho neodpovídal, až jsem se polekala. Pak mi přišel k Vánocům smutný a dojemný dopis. Byl už těžce nemocný a neměl ani sílu dopis napsat. Povedlo se mu to až po několika pokusech.

Tehdy mi věnoval tuto větu: „Díky, že nezapomínáte na mého bratra. Byli jsme víc než bratři, byli jsme i blízcí přátelé.“

Je to zvláštní, ale Pavel Fischl mě propojil s Hradcem Králové dokonaleji než kdokoli z těch, kdo tu dnes žijí. Jsou chvíle, kdy se přistihnu, že vnímám jeho očima hradecké ulice, rodný dům v Čelakovského ulici, kde začal nesměle ohmatávat svět, kde vyhrával své první „důležité“ koložkové závody, odkud pozoroval řeky, louky a lesy svého dětství a mládí, prožité ještě v poklidné jistotě první republiky. Ať chci nebo nechci, Pavel, přítel mu říkali Paťa, mě už tu bude stále provázet.

LENKA JAKLOVÁ

Pavel Fischl

OBYČEJNÉ VERŠE**OBYČEJNÉ VERŠE**

Chlapi už přišli domů z práce
dokopaný a dobítý
nadávaj Svině Kurvo Zrádce
hladěj si hlavy rozbitý

Seděj tu v klubku strmácený
a v srdci žal a v břichu hlad
a myslej na svý děti ženy
a je jim těžko umírat

A zdá se jim vo jejich ženách
jak stelou bílý postele
a je jim jako vánku v pěnách
a je jim jako v kostele

A hvězdy které v dálce svítí
snad jenom ty teď vědí víc
vo tom co smrt je co je žítí
když stromy kvetou u silnic
A ženský už dou taky domů
doma tu tomu říkají
kus slamníku kus chleba k tomu
jó ráj tu zrovna nemají

„Hólký já dycky na neděli
sem pekla husu s knedlíkem“
„My zase dycky krůtu měli!“
a píchá do vší špendlíkem

A najednou se rozesmějou
a těla maj jak kolotoč
a z vočí se jim slzy lejou
a pak dou spát a ptaj se proč

proč vlastně tohle to je všechno
a myslej v spánku na muže
a na svůj chlív na malý děcko
a na louku a na růže

A děti už sou taky tady
z vočí jim kouká strašnej děs
teď stojej sou jich nízký řady
schovávaj zmrzlý prsty v pěst

a pracujou a je jim zima
a kopou je a mají hlad
a dyž hnátama umrzlýma
se krměj myslej na svůj hrad

jak stavěly ho doma v parku
a je jim teskně u srdce
dyž pomyslej že místo dárků
maj jenom číslo na ruce

Ty vědí už jaký sou lidi
a dyž dou pozdě večer spát
tak jejich vočí všude slídí
a zas se musej jenom bát

* * *

NAD HROBEM

Dicky, Hertě, Lilce

Stojím nad vtevřeným hrobem
čouhá z něj taky dětská dlaň
snad ještě chce říct mámě sbohem
snad ještě chce říct táto braň

braň mě a všechny malý děti
co tady vedle mě teď spěj
pozdravuj ptáky kteří letí
tam do dálky s nimi si hrej

dyk podívej já hniju v zemi
jsou ještě vlci na horách?
je mi tak lehko lehko je mi
nemusím táto už mít strach?

Pozdravuj mámo čaroděje
o kterém jsi mi říkala
a jaký vítr v lukách věje?
jak když jsem broučky chytala?

Stojím nad vtevřeným hrobem
čouhá z něj taky dětská dlaň
Snad chtěla nám říct ještě sbohem
snad zeptat se Já nejsem zbraň?

* * *

NÁVRAT

Dou ulicí a zrovna tou
kerou dřív taky chodívali
děravou botu obutou
a zavšivený černý hlavy

Sem tam se někdo votočí
„Fuj!“ řekne kouká rychle zmizet
a nevidět jim do vočí
hrome ten vítr to je svízlel

Vohrnout flígr to je zima
kam jít jó my sme svobodný
no tohle to je teda prima
bejt pes vzal by tě pohodný

jak tady couráš po ulicích
bez pána střechy nad hlavou
dyk seš jak postrach klidně spících
dyk seš na ulicích záplavou

špíny a hnusu Bída byla
můj milej ale není už
že není? Kde se položila?
jako že tedy sem prej muž

na její hrob bych s kytkou dojel
a řek bych Bído hnuse věř
já sem to v žití stejně projel
tak co mi všesj na páteř

eště ty pohledy lidskejch vočí
dyk já vím dobře sám co sem
ten kdo si v tomhle prsty smočil
má bulíka též na nose

Dyk myslel že jde z pekla k ráji
a teď tu stojí ve městě
z kerýho vyšel tehdy v máji
v kalhotách jen a ve vestě

Těch věcí naráz až se potí
chce se mu brečet sundá čapku
spíš zdraví kostel než tu babku
co vyšla tamhle vod naproti

Pak ztichne ulicí se šourá
vzpomíná na ty co nežijou
hrome to po nich zbyla doura
kerýpak ruce ji zašijou

A copak voni nejsou s náma
Karel a Jirka a František
jak bych je viděl tam za ranama
a chtěl bejt s nima všech živejch

lék

Otištěné básně jsou vybrány ze sbírky *Obyčejné verše*, kterou Pavel Fischl publikoval v roce 1945, brzy po svém návratu z koncentračních táborů.

MUŽ, KTERÝ NEPODEPSAL

Před sto lety se narodil František Kriegel

Československo bývalo ochotné občas podat pomocnou ruku lidem, kteří byli ve své zemi pronásledováni nebo se nemohli domoci svých práv. Po roce 1918 to byli především emigranti z Ruska, později z Německa a Rakouska, ale nejen oni. Málo se ví, že zde nacházeli ve 20. letech útočiště mladí lidé z okolních zemí, kteří nemohli doma studovat. Asi nejvýznamnější židovskou osobností, která takto prošla Čechy, byl Simon Wiesenthal (1908–2005), rodák z haličského městečka Bučac, který vystudoval v Praze architekturu (1932) a nikdy neopomněl vyjádřit svůj dík předválečné republice. Zhruba ve stejné době přišel do Prahy jiný zajímavý a statečný muž: lékař, voják a politik František Kriegel.

ŽIVOT A DÍLO

František Kriegel se narodil 10. 4. 1908 ve městě Stanislawów na polsko-ruském pomezí v rodině nezámožného židovského stavitele. Po otcově smrti žila rodina v bídě, přesto však, jak bylo v židovském prostředí obvyklé, umožnila synovi vzdělání. Zvolil si medicínu, a protože neměl šanci dostat se na studia ve Lvově (numerus clausus), odchází do Prahy na lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. Protlouká se tu těžce a jako mnoho mladých Židů té doby se angažuje na levici. Po doktorátu (1934) praktikuje na pražské interní klinice, v r. 1936 odjíždí jako dobrovolník do španělské republikánské armády, kde působil jako lékař a posléze náčelník zdravotnické služby mezinárodní divize. Po porážce republikánů strávil rok ve Francii v internaci a pak na výzvu Červeného kříže odjel na čínsko-japonskou frontu. Svou devítiletou vojenskou anabázi zakončil v Bar-mě jako smluvní lékař americké armády.

Po návratu do Prahy pracuje jako lékař, zároveň působí jako organizační tajemník krajského výboru KSČ, v únoru 1948 jako politruk (!) ve vedení tzv. Lidových milicí, v letech 1949–52 organizuje v roli náměstka ministra reformu zdravotnictví. Pak mu začíná hořet půda pod nohama: interbrigadista, lékař v americké armádě, Žid, s takovou anamnézou bylo tehdy při troše smůly možné dostat i provaz. Měl štěstí, směl dělat doktora, později i primáře ve Vinohradské nemocnici, v roce 1960 dokonce poradce na Kubě. V roce 1964 byl zvolen poslancem Národního shromáždění a předsedou jeho zahraničního výboru. Brzy se stal významným představitelem reformního proudu uvnitř komunistické strany: na jaře 1968 je už před-

sedou ÚV Národní fronty a členem předsednictva ÚV KSČ, v čase sovětské invaze patří mezi nejvlivnější muže v zemi. I proto se v ranních hodinách 21. srpna stal jedním ze šesti prominentních zajatců, které KGB ve spolupráci s StB odvěkla do Moskvy. Čs.-sovětských jednáních se nezúčastnil, ale byl pozván, aby podepsal tzv. Moskevský protokol, který znamenal kapitulaci čs. strany a stal se základem „normalizace“. Kriegel jako jediný z šestadvaceti politiků vyzvaných k podpisu podepsat odmítl. „Smlouva se nepodepisovala psacím perem, nýbrž ji podepisovala plná moc děl a kulometů,“ řekl

F. Kriegel s manželkou Rivou. Foto Jiří Bednář.

později. Po návratu z Moskvy ještě stačil hlasovat (jako jeden ze čtyř poslanců) proti přijetí smlouvy o „dočasném pobytu sovětských vojsk na našem území“, pak byl rychle zbaven všech funkcí, vyloučen z KSČ a nesměl ani léčit. Do konce života byl pod přísným dozorem Státní bezpečnosti, ale navzdory tomu jako jeden z prvních podepsal Chartu 77. Zemřel v Praze 3. 12. 1979. Komunisté znemožnili pohřeb, jeho tělo bylo zpopelněno bez obřadu.

Od roku 1987 připomíná památku Františka Kriegela cena udílená za „statečnost, již projeví jednotlivci nebo občanské instituce v úsilí o dodržování lidských práv, občanských svobod a politické tolerance“.

DILEMA

Při příležitosti stého výročí Kriegelova narození se v českých médiích objevila řada komentářů, vzpomínek a dalších textů, které oceňují jeho statečný čin. Ne všichni ho však považují za příkladného hrdinu, a tak se názory na jeho osobnost staly součástí

aktuální debaty na téma „co jsou Češi ochotni považovat za hrdinství a co ne“, která vypukne vždy, je-li řeč o bratřech Mašínech. Jeden z komentátorů zvolil na naše poměry odvážný titulek „Kriegel po boku Mašínů“ (LN, 10. 4.) a v závěru textu to obhajuje: „Pokud bychom měli hrdiny kádrovat ‚bezproblémovostí‘, která se vyžaduje pro Mašíny, neprošel by prakticky nikdo. Mašínové mají svou prolitou krev, Kriegel má svou roli ve velení Lidových milic, zůstali by jen hrdinové z pohádek.“

Ocitli jsme se tu u jedné ze záhad týkající se povahy a citění středoevropské společnosti posledních šedesáti sedmdesáti let. Proč se zdejší lidé se stejnými zkušenostmi, původem a charakterem rozhodovali tolikrát tak odlišně? Co rozhodlo, že Simon Wiesenthal na rozdíl od Františka Kriegela nikdy neuvěřil komunistům a stavěl je na roveň nacistům? Pocházeli ze stejného místa, ze stejných lidí, zažili v mládí totéž, byli stejně staří. Jak je možné, že si ze španělské občanské války odnesli George Orwell a František Kriegel tak odlišné poučení? Orwell popsal vše, co přijde, srozumitelně už v roce 1945 ve *Zvířecí farmě*. V tu dobu se Kriegel rozhodl československou dobu té vražedné farmy pomoci budovat. Jak je možné, že se tolik – na rozdíl od Kriegela nezkušených – mladých lidí rozhodlo už před rokem 1948 emigrovat, protože, jak vzpomínají, jim rychle došlo, co bude?

Františku Kriegelovi to docházelo postupně. V socialistickou ideu věřil zřejmě až do smrti, i když „pak byl velmi skeptický“ (F. Janouch). Václav Havel v jednom eseji vyslovil zajímavou myšlenku: byl to „čestný muž“, který stál před dilematem, „jak si zachovat svou víru a zároveň nesloužit zlu“. To dilema rozřešil: v srpnu 1968 se rozhodl jít proti své víře a dal přednost osobní morálce. Vasil Biľak (91), před lety jeden z pánů nad našimi životy, se mu za to ve svých vzpomínkách posmívá. „Byl přesvědčen, že už nemá kam utéci... že to je jeho konec, a tak hrál hrdinskou roli,“ napsal s opovržením. Netuší jistě ani dnes (nijak nepotrestán za své zločiny), jak velkou chválu vyslovil. František Kriegel dal přednost cti, i když musel vědět, že je to „jeho konec“, že zřejmě přijde o život. Stál tam sám proti všem. Malý obézní doktor s velkým nosem a staletou zkušeností pogromů. Pro sovětské vůdce „ten haličský Žid“, obtížná moucha, pro Dubčeka a spol. špatné svědomí, potížista, kterého zachránili jen proto, aby si z něho Českoslováci neudělali národního mučedníka. Je zajímavé, že z českých a slovenských politiků byl tehdy ochoten dát život za zbytek cti své země jediný člověk: cizinec, náplava, přistěhovalec, který si tu zem za svou zvolil.

TOMÁŠ PĚKNÝ

KONGRES NA POKRAČOVÁNÍ

Zástupci EJC se sešli v Lublani

Počátkem devadesátých let minulého století došlo, jak známo, k prvním násilným střetům na slovensko-maďarské hranici. Válečný konflikt, který pak trval několik roků a přinesl nesčetné oběti, vyústil v rozpad Československa. Velmi prozíravou a politicky odpovědnou se dnes jeví snaha tehdejších moravských politiků o včasné odtržení a osamostatnění Moravy. Díky tomu se Moravská republika vyhnula občanské válce a dnes je suverénním státem, který je členem NATO a dalších evropských politických struktur, nyní se dokonce stala předsednickým státem EU. Hlavní město Brno tak rozkvetlo do nebyvalé krásy, čemuž napomohla i blízkost rakouské metropole Vídně a z toho plynoucí atraktivita pro investory. Jedinou malou vadou na kráse je nevyřešení židovských restitucí. A tak má brněnskou synagogu, stejně jako synagogu v Mikulově – která je třetí nejstarší v Evropě – v držení stále moravský stát. Jenomže kdo by se zabýval nároky několika set moravských Židů, země má přece úplně jiné priority.

Tak, a teď se přesuňte na mapě o pár set kilometrů na jih a dosadte si místo Mikulova Maribor, místo Brna Lublaň, místo Moravy Slovinsko a místo Československa Jugoslávie. Ze shora uvedené fikce se tak dostanete téměř do reálu, vše ostatní totiž sedí.

ŘÁDY A ROZTRŽKY

Kvůli nevyřešeným restitucím, ale i kvůli dalším otázkám Slovinská židovská obec a její dlouholetý prezident Andrej Kožar Beck již dlouho velice stáli o návštěvu představitelů Evropského židovského kongresu (EJC). Ta se uskutečnila až nyní, počátkem dubna, a to právě díky předsednictví Slovinska EU. Na programu exekutivy však nebyla jen setkání s vrcholnými slovinskými politiky, ale i žhavá témata z kuchyně domácí, respektive kuchyně evropské. Bylo jich hodně a mnohá z nich si zaslouží bližší pozornost.

Na úvod přišla dobrá zpráva – dlouholetý tajemník EJC Serge Cwajgenbaum byl dekorován Řádem čestné legie, nejvyšším francouzským vyznamenáním. Není zdaleka první z řad evropských židovských představitelů, kterým se takové pocty dostalo, před nedávnem byl mj. jeho bruselský kolega profesor Julien Klener povýšen belgickým králem do šlechtického stavu.

Další zprávy již nebyly tak potěšující, i když ta první částečně ano. Jak jsme již informovali v prosincovém čísle Rch, pařížská valná hromada EJC skončila roztržkou, kdy rakouští a francouzští delegáti protestovali proti usnesení nových stanov, podle kterých platí čtyřleté funkční období již na současnou exekutivu kongresu. Prohlásili, že pozastaví členství svých organizací v EJC. K nim se po skončení zasedání přidali ještě zástupci Německa a Portugalska. Teď se zdá, že se „protikantorovská“ koalice začíná drobit, prezident portugalské komunity José Oulman Carp oficiálně prohlásil, že své rozhodnutí bere zpět, lublaňského zasedání se dokonce osobně účastnil. Také němečtí a francouzští zástupci zvažou-

Lublana (místo Brna). Foto archiv.

jí, jak z komplikované situace vyjít s čistým štítem. A exekutiva EJC, která stále trvá na legitimitě a demokratičnosti výsledku hlasování, jim nabízí pravici ke smíření – navrhuje, aby se v roce 2009 konalo v rámci valné hromady hlasování o důvěře. Pokud ji nezíská, budou ihned následovat nové volby. Zda bude tato nabídka přijata, se ještě ukáže. Překážkou je podle mnohých i neústupnost rakouského delegáta. Evropský židovský kongres si však nemůže dovolit, aby v druhé polovině letošního roku fungoval bez francouzských zástupců, když Francie bude předseda Evropské unie. Snad se tedy do té doby řešení najde.

Neslavně také zatím dopadá prestižní projekt EJC a jeho prezidenta Moše Kantora, kterým chtěl uctít 70. výročí tzv. křišťalové noci přímo v Německu za účasti nejvyšších politických představitelů Evropy a světa. V rámci přípravy této akce navštívil Moše Kantor také kancléřku Merkelovou. Jako pozornost jí předal kousek mýdla, které bylo rozdáváno vězňům v koncentračním táboře v Osvětimi. Kancléřka

údajně zbledla a urychleně audienci ukončila. Od té doby o projektu EJC nechce slyšet ani Ústřední rada Židů v Německu a hledá se náhradní možnost, jak tragické výročí důstojně připomenout.

Daleko hrozivější zprávy však přicházejí z kruhů, které se zabývají situací v Íránu. Lucemburská konference, kterou uspořádal Moše Kantor už vloni, vytvořila stálý pracovní tým z expertů na jadernou bezpečnost. Jeden z nich, profesor Dvorkin, přichází s tvrzením, že Írán již disponuje jadernou technologií, a navíc má i balistické střely středního doletu. Je tedy na místě vyburcovat veřejné mínění i reakci politiků. To nebude tak snadné, jak se ukázalo hned vzápětí.

SLOVINCI SE ÍRÁNU NEBOJÍ

Jedním z „otců zakladatelů“ nového slovinského státu je Dimitrij Rupel. V současné době zastává funkci ministra zahraničí. Setkání s ním zahájilo sérii jednání s představiteli Slovinské republiky jako s hlavními současnými představiteli EU. Ministr Rupel je charismatický šedesátník s velkou politickou zkušeností a s velmi otevřeným přístupem k mnoha tématům. Zástupce EJC však přece jen některými výroky překvapil. Považoval za samozřejmost, že hlavním tématem diskuse bude Izrael, a nikoliv Evropa a její židovská komunita. Trochu se podivil zájmu o restituce, avšak ihned uznal, že „na jeho vkus“ trvá proces navrácení uloupeného židovského majetku v jeho zemi příliš

dlouho. Naprostá neshoda však panovala v otázce Íránu. Podle Rupela přece nic neznamená, když íránský prezident jen tak mluví a nikdo ho nebere vážně. S tím ovšem zástupci EJC vyjádřili kategorický nesouhlas. Zkušenost z třicátých let dvacátého století totiž říká pravý opak a to bylo velmi důrazně připomenuto. Otázkou je, zda slovinský politik vyjádřil názory své země, nebo zda to byl názor evropské politické reprezentace. Jedno ovlivňuje druhé, ale je otázkou v jakém pořadí. Tahle věc nebyla nijak uspokojivě zodpovězena. Dimitrij Rupel totiž také spěchal. Ve stejný den přilétal na návštěvu jordánský král Abdulláh s manželkou Raniou.

Na programu EJC byla i přesto ještě další setkání. Těch se však již autor tohoto článku zúčastnit nemohl pro své povinnosti na poli domácím (Rada FŽO). Musel se tedy odebrat uprostřed jednání na malé mezinárodní lublaňské letiště (slovinsky letaliště), které se mimochodem jmenuje podle blízké vesnice – Brník.

TOMÁŠ KRAUS

AŽ PŘÍLIŠ DOBRÉ TÉMA

Ďáblova dílna dostala amerického Oscara

Během Berlinale 2007 se mne německý novinář ptal, s jakými pocity prý Češi asi přijmou soutěžní film *Ďáblova dílna*. Řekla jsem, že Češi žádné pocity nemají, protože většina z nich o padělatelské dílně v Sachsenhausenu nikdy neslyšela. Film tehdy na Berlinale prakticky nezbudil ohlas: prostě jen další příběh z války o „KZL“, natočený navíc režisérem akčních filmů a s herci, známými jen z v televizních krimiseriálů. Asi za tři měsíce v Praze mě čtrnáctiletá dcera vyzvala ke společné návštěvě *Ďáblovy dílny*, která se s minimální publicitou hrála v kinech. A jaké překvapení: v dobře napsaném a skvěle zahaném thrilleru o málo známé akci Bernhard byla štáva a energie, která tak často chybí seriózním projektům o holocaustu. Samozřejmě, nesrovnávejme *Ďáblovu dílnu* s Lanzmannovým *Šoa*. Je to komerční podívaná, kde najdeme andělské hrdiny, padouchy, morálně rozpolcené zločince a napínavou zápletku. Ale ta je vyprávěná s takovým zápalem a tak dobře podložená historickou dokumentací, že to budí respekt. Dcera se následně ponořila do knih od lidí, kteří přežili holocaust, a já si konečně přečetla pár rozhovorů s Adolfem Burgerem, který navzdory svému věku trávil to jaro v letadlech a besedoval s publikem.

PŘÍBĚH

Kdo nečetl Burgerovu stejnojmennou knihu, ten se nedozví, co přesně má autor s filmem společného. Hlavní hrdina filmu Stefana Ruzowitzkého se totiž jmenuje Salomon Sorowitsch (bravurně ztvárněný rakouským hercem Karlem Markowicsem) a je to práskaný berlínský padělatel, který kdysi emigroval z bolševického Ruska. Krátce před válkou ho zatke komisař Herzog a jako nenapravitelného kriminálního ho pošle do koncentráku. Sorowitsch patří k umělcům v přežití a maluje tam idealizované portréty esesáků. V průběhu války ho Herzog – už vysoký důstojník SS – vyhledá a nechá převézt do zvláštního bloku v Sachsenhausenu. Sorowitsch po letech vidí bílou postel, dobře živené muže, pracovní ruch tiskařské dílny. Jako nejlepší falzifikátor v Evropě se tu má stát duší tajné akce: dílna má vyrobit kufry falešných liber a znehodnit tak britskou měnu. Akce je úspěšná, nacisté objednávají dolary. Jenže židovští typografové, tiskaři a kreslíři si uvědomí, že je to hra o život: až svůj úkol splní, budou pravděpodobně zabiti. Pokud ho nesplní, bude to stejné. Blíží se konec

války a osvobození, a tak se východiskem stane nekonečné protahování práce. V dílně narůstají konflikty: někteří chtějí prostě přežít, jiní sabotovat nacistickou výrobu. Všechno je o to horší, že dílna leží uprostřed koncentráku, kde denně umírají lidé ve zvířecích podmínkách. Nastupují výčitky. Salomon Sorowitsch se drží svých kriminálních praktik: do ničeho se neplést. Zároveň ale využívá nadstandardních styků s Herzogem a začíná kvůli ostatním riskovat život. Jak se z toho všeho dostat? Kdo ty muže zabije dřív? Němci, anebo spoluvězni, až po osvobození odhalí jejich kolaboraci a exkluzivní životní podmín-

Karl Markowicz v hlavní roli padělatele Salomona Sorowitsche. Foto archiv.

ky? Zpět k Adolfu Burgerovi. Kam se nám ztratil? Postava s tímto jménem ve filmové *ďáblově dílně* opravdu pracuje. Stejně jako skutečný Burger je to mladý typograf-komunista a jeho žena Gisela skončila v Osvětimi. Ale tím podobnost končí. Zatímco filmový Burger je Němec z Berlína, ten skutečný pochází ze Slovenska, a přinutil Ruzowitzkého celkem čtyřikrát přepsat scénář. Nevadilo mu, že on, který zachránil za války život mnoha lidem, se tu octl ve vedlejší roli a jeho míst zaujal obyčejný kriminálník. Trval ale na přesném zobrazení dílny a událostí souvisejících s akcí Bernhard.

BURGER

Burgerova kniha vychází už po třetí, tentokrát bez jakýchkoliv úprav. Je škoda, že Burger tak často vypráví o dějinách, místo aby mluvil prostě o sobě, ale i tak je jeho příběh mimořádný: V době Slovenského štátu ho chránila výjimka, kterou Tiso udělil Židům pokřtěným před rokem 1938. Burger začal ale pracovat v komunistické buňce a vyráběl falešné křestní listy. I se ženou byl zatčen v roce 1942.

Prošel Osvětimí i Birkenau, kde si ho jako typografa vyhlédli nacisté pro projekt Bernhard a převezli ho sachsenhausenské dílny. Skutečný padělatel Salomon Sorowitsch se ve skutečnosti jmenoval Solomon Smoljanov a nakreslil Burgerův portrét. Jeho dobrodružný životní příběh je v knize sotva na dvou stránkách, ale Burgera zjevně fascinoval.

Epizody ze života v dílně jsou do filmy přežaty většinou beze změny. Velkou část publikace tvoří pečlivě dohledané archivní materiály a fotografie. Je to cenné svědectví. Ale není náhoda, že kromě odborné veřejnosti o padělaných nacistických penězích vědělo jen málo lidí. Burgerův příběh je totiž tak fantastický, že se mu zdráháme věřit, i když máme před očima jasné důkazy.

OSCAR A ROZPAKY

Nejenže nemá smysl srovnávat *Ďáblovu dílnu* s Lanzmannovým *Šoa*. Nesnese srovnání ani s Polanského *Pianistou*. *Ďáblova dílna* není velký film a jeho autor si na rozdíl od Polanského vůbec nedovede představit vnitřní prožitky svých hrdinů, natož aby jejich příběh povýšil na obraz obecného lidského údělu. Je to prostě dobrý komerční film o protřelém kriminálníkovi, v němž pod tlakem okolností vítězí solidární lidskost nad potřebou přežít. Možná je to málo, ale je to dobře napsané, natočené a zahané. Získalo to nedávno významnou světovou cenu: Americká filmová akademie mu přidělila Oscara „za nejlepší neanglicky mluvený film“. Snímek měl pozitivní recenze i v Evropě. Rozhodně může neinformované přivést k zájmu o holocaust, asi jako kdysi Formanův *Amadeus* vzbudil v USA vášnivou vlnu zájmu o klasickou hudbu. Na druhé straně, ti, kdo holocaust přežili, budou film hodnotit jinak: jako komercializaci tématu, které je třeba věčně zdokumentovat a předat dalším generacím – ale nic víc. Jenže u toho nikdy nezůstane, protože holocaust je příliš velké téma. Jeho příběhy se derou do lidské paměti někdy i méně seriózními cestami.

TEREZA BRDEČKOVÁ

Adolf Burger, Ďáblova dílna, Praha 2007, vydalo nakladatelství Ikar, 280 str. Na motivy knihy byl v roce 2007 natočen stejnojmenný rakousko-německý film; režie Stefan Ruzowitzky.

AKCE VAGON ...a další události

/Vybráno z českého tisku/

Pod titulkem „V Gainsbourgovi je celý život“ vzpomněl týdeník Respekt (31. 3.) na slavného francouzského bohéma, zpěváka, spisovatele a „geniálního hudebníka“ Serge Gainsbourga, jehož otec utekl z Ruska před bolševiky. Nejznámějším dílem autora, jehož památka je ve Francii stále živá, je *Je t'aime moi non plus*, kterou zpíval se svou ženou, herečkou Jane Birkinovou. ■ Pod titulkem „Génius, od kterého se učili všichni“ psala Mladá fronta Dnes (12. 4.)

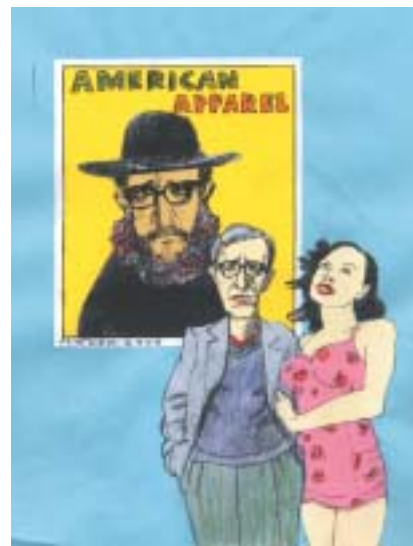
o zpěvákovi, skladateli a spisovateli Bobu Dylanovi, který jako první rocker dostal Pulitzerovu cenu. ■ O jiném významném spisovateli a zpěvákovi, Leonardu Cohenovi, se rozepsaly Hospodářské noviny (14. 4.); právě vyšel český překlad jeho *Knihy toužení*. ■ Média, např. Český rozhlas 6 (16. 4.), připomněla 65. výročí povstání ve varšavském ghettu a zaznamenala, že se ve Varšavě při této příležitosti sešli prezidenti Polska a Izraele. ■ Týdeník Reflex otiskl obsáhlý portrét pražského rodáka Paula Eliezera Krause (1904–1942), „geniálního lingvisty a jedné z hvězd meziválečné orientalistiky“, který zemřel v Káhiře „osamělý a daleko od vlasti, která ho dnes vůbec nezná“. Smrt profesora Krause je obestřena tajemstvím: i pokud to byla skutečně sebevražda, její důvod zůstal záhadou. ■ Týdeník Týden (31. 3.) zaznamenal spor brněnské židovské obce o část sportovního areálu, který kdysi patřil oddílu Makkabi; tamní policie odmítá areál s tenisovými kurty vydat navzdory tomu, že podléhá restituci. ■ ČRo 1 – Radiožurnál (7. 4.) oznámil, že organizace Člověk v tísni spouští kampaň upozorňující na nebezpečí nacismu. LN (17. 4.) kritizovaly údajně příliš nenápaditou podobu kampaně. ■ Média se vracela ke xenofobnímu chování fanoušků na českých stadionech. Policejní ředitel Petr Želásko, na otázku ohledně nadávky „Jude Slávie“ (slyšely ji statisíce diváků přenosu zápasu Sparta-Slavia), řekl: „Co je to Jude? Jestli někoho označím za Žida, to přece není urážka.“ (Právo, 3. 4.) ■ Řada médií (např. MfD, 4. 4., pod titulkem „Vlak připomene deportace Židů“) referovala o putovní expozici *Vagon*, již tvoří vlak, který

v rámci možností ukazuje podmínky deportací. „Atmosféru dokresluje skutečnost, že návštěvníci budou ve voze uzavřeni,“ píše mj. Pelhřimovský deník (28. 3.)

Po zastávkách na Slovensku se vlak vydal do českých krajů. ■ Pražský deník (16. 4.) a další noviny přinesly nekrolog scenáristky a dramaturgyně Aleny Munkové. ■ Média (např. ČT 1, 18. 4.) zaznamenala opakovanou krádež několika set kovových náhrobních destiček na Národním

hřbitově v Terezíně. „Není to první případ,“ řekl ČRo 1 – Radiožurnálu (15. 4.) ředitel Památníku Terezín, „a obávám se, že není ani poslední.“ ■ Opravu židovských památek v Čáslavi, Rakovníku či Jindřichově Hradci oznamují Kutnohorský deník (8. 4.) a MfD (8. 4. a 4. 4.). ■ Na otázku „Jakou má ČR ambici hrát diplomatickou roli mezi Izraelci a Palestinci“ řekl příloze Pátek LN (4. 4.) český velvyslanec v Izraeli Michael Žantovský: „Upřímnou, ale opatrnou. Musíme vycházet z vědomí vlastní velikosti relativně malé země. Ještě si dotváříme vlastní vnitřní i vnější prostředí.“ ■ Zajímavou při mezi ekology a židovskou obcí, zda kácet nebo nekácet náletové stromy na židovském hřbitově v Mikulově, zaznamenala MfD (9. 4.). ■ Referát o významných židovských památkách především na Moravě podaly HN (9. 4.). ■ Překladatel a historik boskovického ghetta Jaroslav Bránský dostal od města pamětní list. Zprávu o tom přinesl Týden u nás (2. 4.). ■ Pod titulkem „Adlerův strašidelný karneval Terezín“ otiskly LN (22. 3.) celostránkovou recenzi na české vydání kontroverzní knihy pražského rodáka G. H. Adlera *Terezín 1941–44. Tvář nuceného společenství*. Tytéž noviny (12. 4.) věnovaly stranu recenzím tří knih na téma antisemitismus, mj. *Emancipace od Židů. Český antisemitismus na konci 19. století*. ■ Tažení komunistického režimu proti Židům v Polsku věnovaly LN (29. 3.) celou stranu pod titulkem: „Rok 1968 v Polsku: Židi ven!“ a A 2, kulturní týdeník (26. 3.) článek „Polsko vzpomíná na rok 1968“; A 2 publikoval (9. 4.) i repliku nazvanou „Nedémonizujte Polsko“. ■ V „rodinném výčepu“ manželů Rýgrových,

kde se pořádá řada kulturních podniků, se promítal film P. Štingla *Zpráva o Lodži* (Náchodský deník, 5. 4.). ■ „Porozumění mezi náboženstvími, to je úkol na staletí. Ale určité kroky byly v naší době učiněny, například mezi křesťany a židy se vztahy zlepšily,“ řekl mj. Hodonínskému deníku (31. 3.) „nejpopulárnější český kněz“ prof. T. Halík v rozhovoru nazvaném „Násilí přitahuje jako droga“. ■ Žďárský deník (28. 3.) zaznamenal, že v Polné je otevřeno regionální židovské muzeum, připomínající také hilsneriádu. Jihlavský deník (31. 3.) upozorňuje v titulku článku, že „Hilsneriáda čeří hladinu i po sto letech“. ■ Právo (3. 4.) recenzovalo dramaturgii románu L. Feuchtwangera *Bratři Lautensackové*, s nímž přišlo Městské divadlo Most. ■ ČT 1 (2. 4.) uvedla, že čtyři děti ze základní školy v Hroznětíně na Karlovarsku natočily podle vlastního scénáře na námět skutečného příběhu 33minutový film o židovské dívce, kterou nacisté připravili o domov i o rodiče. ■ TV Nova (2. 4.) připomněla tragický osud Čechoslováka Jakuba Weisse, který přežil koncentrační tábor, pak žil roky v ilegilitě; v Palestině ho Britové jako bojovníka Irgunu odsoudili k smrti a přes protesty světové veřejnosti (mj. A. Einsteina) v červenci 1947 popravili. ■ Režisér Woody Allen zažaloval oděvní firmu Ame-

Kresby Antonín Sládek.

rican Apparel za to, že bez souhlasu použila jeho fotografii k reklamě, kde je Allen oblečen jako chasid (Deník Právo, 2. 4.). ■ MfD (19. 4.) přinesla portrét prozaika Ego- na Hostovského, od jehož narození uplynulo sto let. Podle Náchodského deníku (17. 4.) si spisovatele připomněla dvě města: Náchod a rodný Hronov, který mu udělil čestné občanství (in memoriam); na náhodské radnici byla přijata Hostovského dcera Olga Castiellová. (tp)

Kalendárium

PŘED 190 LETY, 6. 5. 1818, se v Lešně narodil rabín **SAUL ISAAC KAEMPF**. Vedle klasického náboženského získal i profánní vzdělání. Od roku 1845 působil jako rabín v Praze, od roku 1850 přednášel rovněž na Filozofické fakultě UK orientální jazyky a literaturu, v l. 1858–85 jako profesor. (Není nezajímavé, že byl teprve druhým židovským profesorem UK v historii.) Zemřel v Praze 16. 10. 1892.

Do povědomí širší české veřejnosti se rabi Kaempff dostal před **160 lety**, na **jaře 1848**, díky řeči „držené... v Praze na památku padlých za svobodu ve Vídni“, jak informuje titul letáku, který německou a českou verzi řeči rozšířil po Praze. Tryzna se konala v synagoze v Dušní ulici a sešli se na ní zástupci všech pražských vlasteneckých společností, tedy i křesťanských, kolem smutečního katafalku drželi stráž židovští studenti s tasenými šavlemi... Bylo to výjimečné setkání a také rabínova řeč byla neobyčejná. „Nuže, podejme si obapolně ruce bratrské, vždyť jsme občany jednoho města, dítky jedné země: všichni jsme nadšeni láskou k naší drahé společné vlasti,“ řekl Kaempff na závěr. „Pocházíme-li od Germánů nebo Slovanů, od Semitů nebo Jafetitů – jedno jest. Nyní všichni jsme Češi. Buďte jimi v nejpřísnějším toho smyslu slova... Jde-li vám skutečně o to, abyste splatili dluh padlým, abyste jim postavili pomník, který přečká kámen i kov: tedy žádejte svobodu pro všechny, pro všechny bez rozdílu: tedy promluvte to veliké slovo, že v této Bohem požehnané zemi jen bratry znáte, bratry stejného práva a stejných povinností! Pak se ujme svoboda mezi vámi, vydá květy a přinese požehnané ovoce.“ Rabínova řeč (celý text viz Rch 4/1998) dobře dokumentuje atmosféru doby a naděje, které vzbudila, a dokládá, že i čeští Židé odsunuli partikulární zájmy.

O pár dní později už bylo všechno jinak. Nadšení Židů a jejich sen o bratrském soužití národů v monarchii akceptovali hlavně vzdělanci, studenti. Ostatní už méně: zvláště obchodníci, živnostníci a sedláci nesouhlasili s rovnoprávností a vyvolávali proti židovská vystoupení. V českých zemích byla nejhorší situace v Praze, kterou zaplavily ostře antisemitské letáky, město zažilo opakované pouliční bouře. Nejsilnější v březnu, kdy dav vyplnil „tandlmark“ na Havelském trhu, a hlavně počátkem **května**, kdy velkému pogromu zabránila jen hotovost více než osmi tisíc mužů národní gardy, studentských legií a vojska. Situaci se pokusily (**1. 5. 1848**) uklidnit Havlíčkovy *Národní noviny*: „Cítíme povinnost při-

pomenouti, že gardy, vojsko, legie, nehájí židy, jak se jim vytýká, nýbrž pořádek... neboť toho jest se zajisté obávati, aby luza svou zášť proti židům vylevši, pořádek v městě rušit nezačala. Jak se pořádek třeba dost málo poruší, kdo vezme na svědomí všechny následky... A proto hled každý, aby se pořádek zachovával, a odlož na tu dobu všechnu hořkost.“ O hořkosti židovských spoluobčanů se tu nehovoří. Byla však velká. Podstatné zhoršení poměrů a pogromistické nálady přiměly řadu rodin k odchodu ze země. Mířily většinou za oceán a začaly tak psát moderní historii židovské emigrace z českých zemí.

PŘED 140 lety, 21. 5. 1868, se v Užhohrodu narodil rabín **HEINRICH (CHAIM) BRODY**. Po studii působil jako rabín v Náchodě, od r. 1905 vyučoval náboženství

Karel Ančerl. Kresba Antonín Sládek.

v Praze, roku 1912 se po smrti vrchního rabína Nathana Ehrenfelda stal jeho nástupcem. Roku 1930 se stal vedoucím berlínského Institutu pro výzkum hebrejské poezie, s nímž se o tři roky později přestěhoval do Jeruzaléma. Zde 6. 5. 1942 zemřel. Patřil k předním znalcům staré hebrejské literatury, je autorem mnoha odborných prací (psal hebrejsky, německy a maďarsky), připravoval k vydání edice hebrejských středověkých básníků apod.

PŘED 100 lety, 11. 4. 1908, se v Tučapech u Soběslavi narodil **KAREL ANČERL**. Po studiu na konzervatoři působil mj. jako dirigent v Osvobozeném divadle. Za války byl vězněn v Terezíně a v Osvětimi, kde ztratil celou rodinu. Od roku 1950 byl uměleckým ředitelem České filharmonie, již podle odborníků přivedl k „suverénní virtuozitě a světové proslulosti“; sám byl „prvním českým dirigentem světové věsti“. V roce 1968 emigroval, stal se šéf-dirigentem symfonického orchestru v Torontu, kde také **3. 7. 1973**, před necelými **35 lety**, zemřel. (tp)

NOVÁ JUDAICA BOHEMIAE

Židovské muzeum v Praze vydalo nové číslo ročenky *Judaica Bohemiae* 43 (2007–2008). Ročenka obsahuje pět hlavních studií, věnovaných vybraným tématům ze židovských dějin v českých zemích od druhé pol. 18. století do roku 1918. Studie Ivety Cermanové (ŽM) na základě nových archivních pramenů představuje fungování a výkon hebrejské cenzury v Čechách v l. 1781–1848, v době, kdy již cenzura hebrejských knih nebyla pod přímou kontrolou církve, nýbrž státu. Příspěvek Michaela Laurence Millera ze Středoevropské univerzity v Budapešti na základě řady nových materiálů pojednává o krizi rabínské autority na Moravě ve druhé třetině 19. století. Na příkladu moravského zemského rabína Nechemji Trebitsche (1779–1842) ilustruje ostré boje mezi rabínskou ortodoxií a reformně smýšlejícími rabíny o duchovní vedení židovských komunit. Neméně zajímavý je příspěvek Markéty Weiglové, vycházející z autorčiny bakalářské práce obhájené na Univerzitě v Oxfordu. Pojednává o vztahu českých a moravských Židů k česko-německému národnostnímu konfliktu v letech 1890–1910. Přehledová studie Martina J. Weina z Hebrejské univerzity v Jeruzalémě, věnovaná sionismu v českých zemích před rokem 1918, zaujme čtenáře především novou interpretací některých pramenů a novými postřehy ke zmíněné problematice. Řadu nových informací přináší také příspěvek Kláry Habartové z Univerzity Pardubice, jenž podrobně líčí osudy židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny ve východních Čechách za první světové války.

V prvním z příspěvků rubriky Zprávy představuje Daniel Polakovič (ŽM) historii a současný stav dokumentace Starého židovského hřbitova v Praze. Druhá zpráva z pera Alexandra Putíka a Dany Veselské (ŽM) informuje o nálezu domnělého pozůstatku roucha pseudomesiáše Šabataje Cviho v Izmiru. Recenzní oddíl obsahuje recenzi na německy psanou knihu Věry Leiningerové *Odchod z ghetta. Právní postavení a emancipační snahy pražských Židů v první polovině 19. století* (Singapore 2006) z pera I. Cermanové a recenzi Jana Doláka z Masarykovy univerzity na publikaci Magdy Veselské (ŽM) *Bestii navzdory. Židovské muzeum v Praze 1906–1940* (Praha 2006).

Ročenku, jež čítá 228 stran, zdobí černobílé obrazové přílohy a mapky, všechny příspěvky jsou v angličtině. Více viz na <http://www.jewishmuseum.cz/cz/czredjb.htm>, kde je možno také publikaci objednat.

(r)

AKCE K 60. VÝROČÍ ZALOŽENÍ STÁTU IZRAEL

Slavnostní koncert

■ Židovské muzeum v Praze spolu s Federací ŽO v ČR srdečně zvou na **slavnostní večer**. Koná se ve Španělské synagoze v pondělí **5. května od 19.00**, v programu zazní skladby židovských a jiných světových hudebníků a ukázky z děl izraelských autorů. Vstupenky zdarma lze do vyčerpání kapacity vyzvednout mezi 10 až 12.00 u paní Fantové (Jáchymova 3, Praha 1, 2. poschodí, tel.: 226 235 051).

Panelová diskuse:

■ Bejt simcha pořádá **5. května od 18.00** ve třetím patře Židovské radnice velkou panelovou diskusi. Zúčastní se jí zástupce izraelské ambasády Ziv Nevo Kulman, představitel izraelské komunity v ČR a Čechoizraelci žijící v obou zemích. Moderuje Sylvie Wittmannová.

Beseda: Den nezávislosti Izraele

■ Česká unie židovské mládeže ve spolupráci s ŽOP vás zvou na diskusi **Vojenská pomoc a přistěhovalectví z Československa 1945-1950** spojenou s promítáním dokumentu. Pozvání přijali mj. Nori Harel, Michal Efratová, Tamar Cheferová, Michael Lax. Přijďte ve čtvrtek **8. května od 13 hodin** do jídelny ŽOP, možnost občerstvení na místě.

Koncert v Brně

■ Ve čtvrtek **8. května v 15.30** se v brněnské synagoze (Skořepka 13) uskuteční koncert židovské barokní hudby Collegium musicum Brno – **Le-El Elim** (Bohu všemohoucímu).

Káva o čtvrté: koncert

■ Speciálně pro návštěvníky a hosty pořadu Káva o čtvrté pořádáme koncert. Uskuteční se v úterý **13. května od 16.30** ve Španělské synagoze a zazpívá na něm **Jill Rogoffová** z Izraele, vynikající umělkyně (původem z Nového Zélandu), jejíž tvorba je inspirovaná hudbou židovských komunit Blízkého východu. Připravil a moderuje: Honza Neubauer.

Benefiční večer

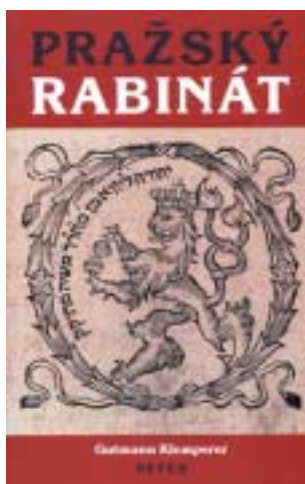
■ Primátor hlavního města Prahy MUDr. Pavel Bém a český výbor KKL-JNF zve přátele Izraele na slavnostní benefiční večer. Koná se **25. 5. v 18.00** v rezidenci primátora (Mariánské náměstí 2, Praha 1). Vstupenky v ceně 750 Kč lze zakoupit v kanceláři KKL, Jáchymova 3, e-mail: zosa@email.cz. Prosíme o včasnou rezervaci z důvodu omezené kapacity. Veškerý výtěžek večera bude použit na rozšíření Českého lesa v Izraeli.

Výstava:

Izrael objektivy tří generací

■ V plzeňské Velké synagoze je do října přístupná pozoruhodná výstava snímků tří generací fotografů, kteří zachycují život ve Svaté zemi. Jsou to Beno Rothenberg (nar. 1914), významný izraelský archeolog

KULTURNÍ POŘADY

Nakladatelství Sefer vydalo novou publikaci: **Pražský rabinát, od časů rabiho Löwa ben Becalel, známého pod jménem rabi Löwe, až do našich časů (1609–1879)**. Napsal ji táborský rabin Gutmann Klemperer a mistrovským způsobem v ní zachytil atmosféru a poměry, které v tehdejší židovském světě (tradičním i již ovlivněným začínajícím osvícenstvím a reformou) panovaly. Dop. cena 290 Kč, v redakci Rch a Sefer 250 Kč.

a dokumentární fotograf (byl oficiálním fotografem války za nezávislost roku 1948), vynikající slovenská autorka Magdaléna Robinsonová (1924–2006) a Karel Cudlín (nar. 1960), který se tématu Izraele věnuje dlouhodobě. Výstavu připravil Radovan Kodera.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(společenský sál, Maiselova 18)

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ V pondělí **5. května v 15.00** zavítá mezi nás **Zuzana Baudyšová**, zakladatelka Nadace Naše dítě, jejíž součástí je telefonní linka pro pomoc ohroženým dětem.

■ V pondělí **26. května v 15.30** uslyšíte sefardské a jidiš písně v podání kanadské dvojice **Judith Cohen & Tamar Cohen Adams**. Těšíme se na vaši návštěvu.

SVĚTLO POROZUMĚNÍ

■ Dne **13. května od 21 hodin** se souběžně ve Španělské synagoze a kostele Svatého Ducha na Starém Městě koná koncert **Světlo porozumění**, jenž pod záštitou pražského primátora pořádá Bejt Praha. Uslyšíte Báru Basikovou, Varhana Orchestroviče Bauera, sbor Sv. Ducha a další interprety.

KLEZMATICS V BUDĚJOVICÍCH

■ V českobudějovické Bazilice vystoupí dne **16. 5. od 20.00** vynikající světová klezmerová kapela s přesahy k balkánským dechovkám, avantgardnímu jazzu a popu. Bližší informace na www.bazilika.cz.

KONFERENCE O HASKALE

■ Kabinet judaistiky Filosofické fakulty univerzity Palackého v Olomouci pořádá ve dnech **18.–20. května** mezinárodní konferenci na téma židovské osvícenství – haskala. Zúčastní se jí odborníci z ČR, Slovenska, Rakouska, USA, Nizozemska a Izraele. Informace na www.jud.upol.cz.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18.00 a vstup na ně je 20 Kč.

■ 6. 5.: **Mišpacha**: koncert a povídání věnované Dnu izraelské nezávislosti. Vstupné 60 Kč.

■ 12. 5.: „**Emancipace od židů**“. Prezentace nové knihy Michala Frankla o českém antisemitismu na konci 19. století spojená s diskusí s autorem.

■ 13. 5.: **Děti Maislovky – židovství v čase politického táni**. Přednáška socioložky dr. Aleny Heitlingerové, autorky knihy *Ve stínu holocaustu a komunismu*.

■ 14. 5.: 60. výročí vyhlášení nezávislosti Státu Izrael – **Počátky sionismu a vznik Izraele**. Přednáška rabína Rona Hoffberga (Masorti ČR, konzervativní žid. obec se sídlem v Praze). Anglicky s tlumočením do češtiny.

■ 15. 5.: **Maimonidových třináct článků víry**. Cyklus přednášek vrchního rabína K. E. Sidona. Článek osmý.

■ 19. 5.: **Pojďme spolu do muzea...** Povídání s pracovníky Židovského muzea v Praze. Část 4. – **oddělení holocaustu**. Jana Šplíchalová – vedoucí oddělení, Anita Franková – kurátor archivu oddělení holocaustu. Moderuje Petr Brod.

■ 20. 5.: Ruth Bondyová: **Drobné útěchy**. Spisovatelka a překladatelka uvádí svou novou knihu, v níž poutavým stylem píše o manželství, stárnutí a feminismu, o strastech i slastech tvorby nebo o tom, jak si zachovat duševní zdraví v zemi, kde jsou součástí každodenní reality teroristické útoky.

■ 21. 5.: Arnošt Goldflam: autorské čtení ze hry **Doma u Hitlerů** (nominované na Cenu Alfreda Radoka 2008 v kategorii nejlepší česká hra roku). Součást Bienále Kafka / Borges – Praha / Buenos Aires; ve spolupráci se Společností Franze Kafky.

■ 22. 5.: **Máme opravdu duši?** – Vývoj konceptu duše v židovství, část 2. Přednáška dr. Tomáše Kučery. Vývoj pojmu v chronologii židovských pramenů od Tóry po současnost. Cyklus Židovství a etika.

■ 26. 5.: PhDr. Blanka Soukupová, CSc. (Fakulta humanitních studií UK Praha). *Židovské náboženské obce v českých zemích mezi judaismem a loajalitou k režimu.*

■ 28. 5.: *Ženy v Bibli, ženy dnes.* Díl XV. Židovská feministická teologie: jednota a rozmanitost – část 1. Cyklus přednášek hebraistky Terezie Dubinové, Ph.D.

■ 29. 5.: *Blízký východ včera a dnes. Izrael – Mea šearim.* Cyklus přednášek Ing. Jana Neubauera.

Nedělní program pro děti a rodiče:

■ 11. 5. 2008 ve 14.00: *Noemova archa.* Prohlídka: Starý židovský hřbitov, jednotné vstupné 40 Kč.

Výstavy ve VKC:

■ Ivan Prokop: *Devět židovských cest* – procházky po památkách Čech, Moravy a Slezska. Výstava fotografií, které vznikly jako ilustrace k připravovanému obrazovému průvodci Jiřiny Chrastilové (nakladatelství Paseka) mapujícímu prolínání židovské a křesťanské kultury na území naší republiky.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

■ 6. 5. v 17.00: *Životní ragtime Pavly Esterreicherové-Weiszové-Kováčové* – vernisáž výstavy obrazů ženy, která bojovala na jedné z protifašistických front. Vstup volný.

■ 13. 5. v 19.00: *Frederick Loewe (1901–1988)* – poslechový pořad o autorovi muzikálu *My Fair Lady*. Další díl z cyklu *Hudebníci z diaspory* uvede MgA. Jan Beránek. Vstupné 20 Kč.

■ 18. 5. v 15.00: *Izraelský den* – nedělní dílna pro rodiče s dětmi tentokrát k 60. výročí vzniku Státu Izrael. Vstupné 30 Kč.

■ 21. 5. v 17.00: *Šedesát let izraelsko-československých vztahů* – přednáška Ziva Neva Kulmana, rady izraelského velvyslance, k 60. výročí založení Státu Izrael. Vstupné 20 Kč.

■ 22. 5. v 19.00: *Olga Sommerová* – neformální beseda spojená s promítáním ukávek z tvorby této přední české režisérky. Její poslední film *Sedm světů* mapuje příběh sedmi žen, které byly v době holocaustu v koncentračních táborech či sloužily v zahraniční armádě. Besedu moderuje Erika Bezdičková, jedna z postav dokumentu. Pořádáno ve spolupráci se ŽO Brno. Vstupné 20 Kč.

■ 27. 5. v 19.00: Heinrich Böll: *Hodina v rodném městě* (1962). Překlad a režie Josef Červinka. V rámci cyklu poslechových pořadů *Desetkrát Josef Červinka* uvádí Mgr. Přemysl Hnilička. Vstupné 20 Kč.

■ 29. 5. v 18.00: Stanislav Motl: *Pátrání po nacistických válečných zločincích...* Beseda s pražským novinářem a reportérem, jehož životním tématem je pátrání po nepotrestaných nacistických zločincích. Vstupné 20 Kč.

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

SOCHNUT: HLEDÁME VEDOUCÍ

■ Hledáme nejlepší(ho) kandidáta(ku) na „pozici“ vedoucí(ho) Taglitu pro cestu do Izraele v termínu **3.–13. srpna 2008** s možností dále zůstat v Izraeli (prodloužení letenky až o měsíc).

Předpoklady, které bys měl/a splnit: skvěle mluvit anglicky (další jazyk, především hebrejšтина výhodou); mít organizační schopnosti; být aktivní v některé z židovských organizací nebo obcí; chtít se podílet na přípravě programu (před Taglitem) pro účastníky a po návratu z Izraele dále spolupracovat na jejich zapojení do židovského života.

Pokud máš tyto předpoklady a také zájem, pošli krátký motivační dopis (max. 500 slov) a CV na dani-prague@seznam.cz. Bližší informace a dotazy: 776 176 417 (Dani Kolský). dk

DAR ČESKÉMU LESU

■ Česká pobočka KKL-JNF (Židovského národního fondu) s velkou úctou a radostí oznamuje, že dne 10. dubna byl panu ing. Tiboru Farkašovi předán pamětní diplom za velký peněžní dar pro Český les v Izraeli. Slavnostní ceremonie se kromě členů ŽO Teplice a jejího vedení zúčastnili zástupci českého výboru KKL, představitelé města i kraje. Panu Farkašovi, který nás všechny dojal vyprávěním o svém životě, poděkovala i paní poslankyně ing. Hana Orgoníková. Pro další rozšíření Českého lesa je každý dar vítaný, neboť tak společnými silami bráníme postupu pouště Negev. Informace o KKL-JNF na e-mailu: zosa@email.cz nebo na tel. číslech 00 420 224 810 099, 602 703 653.

DAR PRO ARON

■ Představitel České unie židovské mládeže Zita Adamová a David Kraus předali při příležitosti teplické oslavy svátku Pesach šek s příspěvkem do sbírky na nový aron do naší modlitebny. Částku 15 000 Kč získali jako výtěžek purimového večera v pražské Roxe. Za celou teplickou obce srdečně děkují!

O. Látal, předseda ŽOT

WIZO

■ Milé členky, naše schůze se koná **21. 5.** od 15.00 v Maiselově ulici. Výbor dne **14. 5.** od 15.00 ve Spolkovém domě. zv

SDRUŽENÍ ŽIDOVSKÝCH ODBOJÁŘŮ A VOJÁKŮ V PRAZE

■ Příští setkání se koná ve čtvrtek **15. 5.** v **10.00** ve 3. patře radnice ŽOP. M. Neuzilová zavzpomíná na svou maminku, matku 4 dětí, statečnou odbojářku. Připomeneme si výročí konce 2. světové války a skutečnost, že Židé bojovali na všech frontách, v odboji i v internaci.

Upozorňujeme na důležitý Bod II. Stanov našeho sdružení: *Řádným členem SŽOV se může stát každý občan židovského původu, který se zúčastnil bojů za osvobození ČSR nebo byl pronásledován z politických a rasových důvodů, i jeho rodinní příslušníci.*

Minulou schůzi Viktor Welemín vyprávěl o svém podivuhodném osudu vojáka v armádě Hagany, v Africe a ve spojeneckém vojsku; bratr Jindřich Heřkovič hovořil o výročí ostravské operace, jejímž byl přímým účastníkem, a Eva Jerohimová nás seznámila se situací v Izraeli.

Bylo schváleno udělení čestného členství SŽOV paní PhDr. Z. Zudové-Leškové, CSc., historičce z AV ČR, která je spoluautorkou putovní výstavy *Židé v boji a v odboji* a kurátorkou I. mezinárodní stejnojmenné konference.

Putovní výstava *Židé v boji a v odboji*, kterou máme v držení, byla 30. dubna otevřena v Mikulově v Galerii Efram a 15. června bude zpřístupněna v galerii Pod Tribunou v Lidicích.

Vyzýváme účastníky bojů a odboje k ochotě zúčastnit se na výstavě besed na téma osobní zkušenosti z bojů a z odboje proti fašismu za osvobození ČSR. Hlaste se u Evy Benešové, SŽOV, Maiselova 18. eb

SEZNÁMENÍ

■ 34/159 slobodná, bez závazků, hledá partnera. Značka: Zmysel pre humor je viac než vítaný. Odpovědi, prosím, do Rch.

■ Ráda bych poznala inteligentního muže do 65 let, pro trvalé a hezké přátelství, založené na vzájemné úctě. Jsem rozvedená, sympatická, štíhlá středoškolačka z Prahy. Odpovědi, prosím, do redakce Rch.

INZERCE

■ **Koupím** česko-hebrejský Sidur Sichat Jicchak v překladu Morice Krause, nakladatel Paschele a syn (vydané v Praze 1937). E-mail: pivoňa@seznam.cz.

■ **Prodám** zdravotní polohovací postel, buk, masiv, š. 96 cm, v. 43 cm, d. 206 cm; zdravotní matrace (výrobce Studio zdravého spaní) s nočním stolem – š. 52 cm, v. 52 cm, h. 41 cm. U postele lze elektricky polohovat záda i nohy zvlášť od mírného zvednutí až téměř do sedu. Informace na tel. 777 075 277, k vidění na: <http://nabytek.sba-zar.cz/postel-s-elekt-polohovanim-zasuvkou-a-nocnim-stolkem-praha-4-o-1445231.html>.

ŽNO BANSKA BYSTRICA

Blahoželáme našim členom, ktorí oslávili a oslavia sviatok narodenin: pán Ing. Tibor Singer, nar. 3.4. – 79 rokov; pani Eva Štastná, nar. 8.4. – 59 rokov; pani Veronika Singerová, nar. 12.4. – 73 rokov; a pani Viera Mláková, nar. 15.5. – 64 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO BRATISLAVA

V **máji** oslavia: pani MUDr. Gabriela Alexandrová, nar. 20.5. – 60 rokov; pani Gertrúda Bednárová, nar. 22.5. – 90 rokov; pani Erika Fedorová, nar. 31.5. – 84 rokov; pán MUDr. Vladimír Horák, nar. 27.5. – 55 rokov; pán Tomáš Janovic, nar. 22.5. – 71 rokov; pani Verona Javorová, nar. 29.5. – 86 rokov; pani MUDr. Viera Kirilčuková, nar. 29.5. – 76 rokov; pani Anna Knežová-Schönbrunnová, nar. 12.5. – 85 rokov; pán Ing. Pavel Kučera, nar. 1.5. – 70 rokov; pani Augusta Lippová, nar. 1.5. – 74 rokov; pán Peter Mičuda, nar. 21.5. – 60 rokov; pán Ing. Richard Pagáč, nar. 13.5. – 77 rokov; pani Ing. Ružena Radová, nar. 27.5. – 79 rokov; pán Tomáš Seldmann, nar. 22.5. – 81 rokov; pán Alexander Steiner, nar. 22.5. – 81 rokov; pani MUDr. Maja Šteruská, nar. 1.5. – 75 rokov; pani Eva Tenglerová, nar. 23.5. – 89 rokov; a pani Mária Žáková, nar. 9.5. – 72 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **květnu** oslavují: pani Ilsa Brodavková, nar. 20.5. – 78 let; pan Michael Felix, nar. 14.5. – 42 let; pani Zuzana Neufeldová, nar. 4.5. – 41 let; pan Oldřich Redlich, nar. 4.5. – 57 let; pani Silvia Schullerová, nar. 6.5. – 58 let, a pan Pavel Winkler, nar. 23.5. – 62 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **dubnu** oslavili pani Dominika Malinová, nar. 1.4. – 33 let; slečna Maxmilliane Ančerlová, nar. 6.4. – 15 let; pani Eva Polišínská, nar. 9.4. – 55 let; pani Marie Sirotková-Pavelka, nar. 20.4. – 35 let; a paní RNDr. Ivana Šprtoová, nar. 30.4. – 50 let. *Ad mea veesrim šana!*

V **květnu** oslavují: pani PaedDr. Jarmila Šulcová, nar. 1.5. – 67 let; pani Milada Ženková, nar. 5.5. – 69 let; pani Hana Kosejková, nar. 15.5. – 22 let; pani Silva Novotná, nar. 19.5. – 84 let; pan Jiří Štelík, nar. 21.5. – 29 let, a pani Alexandra Postovit, nar. 30.5. – 37 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

V **květnu** oslavují pan Jan Tichý, nar. 8.5. – 59 let; pan Petr Rubín, nar. 11.5. – 36 let; a paní MUDr. Hana Vlková, nar. 31.5. – 58 let. *Ad mea veesrim šana!*

Dne 1. dubna zemřel ve věku nedožitých 84 let předseda naší ŽO pan Alexander Gajdoš.

ŽNO KOŠICE

V **máji** blahoželáme: pani Edita Singerová, nar. 3.5. – 95 rokov; pán Martin Bittermann, nar. 2.5. – 93 rokov; pani Etela Bazanová,

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

nar. 18.5. – 92 rokov; pani Gabriela Urbanová, nar. 24.5. – 92 rokov; pani Magdaléna Schwarzová, nar. 26.5. – 91 rokov; pani Rozália Bittermannová, nar. 1.5. – 88 rokov; pani Ružena Adamcová, nar. 14.5. 86 rokov; pani Alžbeta Hausmannová, nar. 10.5. – 85 rokov, t.č. v domove seniorov Ohel David v Bratislave; pani Pavla Steinerová, nar. 25.5. – 84 rokov; pán Imrich Skalina, nar. 3.5. – 84 rokov; pán MUDr. Arnošt Mersten, nar. 20.5. – 83 rokov; pani Viera Figušová, nar. 2.5. – 81 rokov; pán Zoltán Breiner, nar. 22.5. – 76 rokov; pán Ing. Artúr Neumann, nar. 12.5. – 75 rokov; a pani Klára Marksteinová, nar. 27.5. – 74 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

S lútosťou oznamujeme, že 3. 3. zomrela vo veku 87 rokov v Haife pani Irenka Slezáková, rod. Moškovičová, dlhoročná členka našej ŽNO.

ŽO OLOMOUC

V **květnu** oslaví životní jubilea naši členové: pani Diana Deutschová, nar. 23.5. – 66 let; pan Ing. Lubomír Frommer, nar. 8.5. – 69 let; a pan Vasil Sadocha, nar. 26.5. – 36 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **květnu** oslavují: pan Martin Bernat, nar. 30.5. – 38 let; pani Luise Frischerová, nar. 9.5. – 82 let; pani Ludmila Havránková, nar. 19.5. – 78 let; pani Milada Hlubíková, nar. 24.5. – 64 let; pani Ivana Košejnová, nar. 16.5. – 54 let; pani Jitka Losová, nar. 23.5. – 66 let; pan Erich Markovič, nar. 11.5. – 24 let; a pan MUDr. Leo Überall, nar. 30.5. – 47 let. *Ad mea veesrim šana!*

Dne 22. 3. 2008 zemřel pan Adolf Sonek plk. v. v.

ŽO PLZEŇ

V **květnu** oslaví narozeniny tito naši členové: pani Jana Vašková, nar. 5.5. – 65 let; pani Eleonora Kočandrlová, 14.5. – 78 let, předsedkyně obce pani Eva Štixová, 13.5. – 67 let, pani Alena Růžičková, 18.5. – 60 let, ing. Richard Vogel, 29.5. – 82 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **květnu** oslavují: pani Marianna Becková, nar. 17.5. – 88 let; pani Elena Borková, nar.

23.5. – 87 let; pani Mája Dohnalová, nar. 5.5. – 80 let; pani Ella Fuchsová, nar. 2.5. – 95 let; pani Louise Hermanová-Freundová, nar. 8.5. – 92 let; pan Petr Hermann, nar. 16.5. – 82 let; pani Eleonora Holešovská, nar. 11.5. – 85 let; pan Miroslav Horáček, nar. 20.5. – 86 let; pan Jiří Pavel Kafka, nar. 2.5. – 84 let; pani Hana Klusáková, nar. 10.5. – 82 let; pan Felix Kolmer, 3.5. – 86 let; pani Eva Krušínová, nar. 24.5. – 87 let; pan Arnošt Lederer, nar. 14.5. – 84 let; pani Helena Maršíková, nar. 10.5. – 82 let; pani Lilla Neuwirthová, nar. 12.5. – 84 let; pan Hanuš Orlický, nar. 10.5. – 82 let; pani Lydia Pásková, nar. 10.5. – 87 let; pani Hana Pustínová, nar. 13.5. – 88 let; pan Erich Reich, nar. 29.5. – 84 let; pani Lenka Reinerová, nar. 17.5. – 92 let; pani Ludmila Rutarová, nar. 31.5. – 88 let; pan Ctibor Rybár, nar. 25.5. – 88 let; pani Věruška Solarová, nar. 29.5. – 81 let; pani Hana Spurná, nar. 17.5. – 87 let; pani Věra Vrbová, nar. 15.5. – 85 let; pani Jana Wolfová, nar. 10.5. – 82 let; a pani Markéta Zádorová, nar. 7.5. – 85 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Ve věku 86 let zemřel dne 30. 3. pan Jaromír Freund.

Ve věku 77 let zemřela 5. 4. pani Kateřina Pošová, významná filmová novinářka a překladatelka z maďarštiny (do češtiny převedla mj. knihu *Člověk bez osudu* nositele Nobelovy ceny Imreho Kertésze).

Ve věku 92 let zemřela dne 10. 4. pani Marija Steinerová.

Ve věku 88 let zemřela pani Klára Kotková.

Ve věku 81 let zemřela 15. 4. pani Alena Munková, autorka scénářů oblíbených animovaných filmů i textů pro Židovskou ročenku a další periodika.

Ve věku 95 let zemřel dne 20. 4. pan JUDr. Ondřej Zádor. Kromě své profese překládal do maďarštiny českou prózu a poezii (mj. *Devět bran* Jiřího Langra), v Maďarsku vydal monografie K. Čapka a I. Olbrachta. Dne 22. 4. byl pohřben na Novém židovském hřbitově ve Strašnicích.

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V **máji** oslavia: pani Júlia Weiszová, nar. 5.5. – 85 rokov; pán MUDr. Ladislav Ruffini, nar. 12.5. – 58 rokov; pani MVDr. Anna Tömösváryová, nar. 24.5. – 60 rokov a pán Egon Lenner, nar. 30.5. – 76 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **květnu** oslavují: pani Judita Augustová, nar. 25.5. – 60 let; pani Kateřina Kafková, nar. 16.5. – 42 let; pani Bina Herskovičová, nar. 28.5. – 84 let; pani Elfrieda Navrátilová, nar. 2.5. – 76 let; a slečna Marta Krásová, nar. 8.5. – 22 let. *Ad mea veesrim šana!* Přeje celá teplická obec.

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

Hodně zdraví a osobní pohody přejeme svému předsedovi panu Bedřichu Hellerovi, který v **květnu** oslaví narozeniny. *Ad mea veesrim šana!*

AMERIČTÍ ŽIDÉ ŽADAJÍ BOJKOT ZAHÁJENÍ OLYMPIÁDY

Představitelé hlavní zastřešující organizace amerických Židů žádají, aby se prezident Bush neúčastnil slavnostního zahájení letních olympijských her v Pekingu. Jako hlavní důvod uvádějí čínskou podporu zločineckému režimu v Súdánu. „V olympijském duchu by blízký vztah Číny k súdánskému prezidentu al-Baširovi měl přispět k tomu, aby skončila genocida v Dárfúru,“ prohlásil prezident Židovského výboru pro veřejné záležitosti (JCPA) Andrea Weinstein. „Místo toho, aby čínská vláda hájila mír, dovolila, aby súdánské ukrutnosti pokračovaly.“ JCPA vyzvala Bushe, aby „rozhodně prohlásil, že nepojede na zahajovací ceremoniál, pokud Čína nevyužije svůj jedinečný vliv na súdánskou vládu“ k tomu, aby k datu zahájení her rozmístila v Dárfúru spojené jednotky OSN a Afrických mírových sil (UNAMID).

GORBAČOV I MURDOCH

Na oslavy 60. výročí vzniku Státu Izrael a na konferenci, jejímž tématem je židovský a izraelský příspěvek lidstvu, pozval prezident Šimon Peres různorodou společnost světových osobností. Je mezi nimi prezident USA George W. Bush, britský expremiér Tony Blair, bývalý prezident Sovětského svazu Michail Gorbačov či tiskový magnát Rupert Murdoch. Českou republiku by měl reprezentovat Václav Havel, Francii Elie Wiesel. Účastníci konference budou rokovat o umění, vědě, filosofii a ekologii.

ALIJA Z ETIOPIE KONČÍ

Izraelská vláda a americký Jewish Joint Distribution Committee plánují ukončit aktivity v Etiopii, což by znamenalo konec přílivu etiopských Židů – *Falaš mura* – do Izraele. Ve městě Gondaru přítom na odjezd ze země čeká na 8500 lidí, kteří prohlašují, že na alija mají právo – buď jako přímí potomci Židů, nebo jako jejich rodinní příslušníci. Izraelské úřady potvrdily možnost imigrace zhruba 1500–2000 z nich, zbytek zřejmě zůstane. Na pomoc těmto odmítnutým organizují američtí Židé finanční sbírku – celkem 350 000 dolarů. Z peněz se má vybudovat židovská škola v Gondaru, díky níž se dostane židovského vzdělání i těm etiopským Židům, kteří v současné době nárokům izraelských rabínských autorit nevyhovují.

SEDER ZA ZAJATÉ VOJÁKY

Zvláštní seder se konal v Jeruzalémě na ulici poblíž premiérova sídla. Pod širým nebem se tu u pesachové večere sešlo asi čtyřicet přátel vojáků Gilada Šalita, Ehuda

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Foto Dita Kosáková.

Goldwassera a Eldada Regeva, které od léta 2006 zadržují ozbrojenci Hizballáhu. O protestním sederu nečetli účastníci Hagadu, ale pro tuto příležitost napsané texty, v nichž kritizovali izraelskou vládu za to, že není schopna vojáky osvobodit.

DATABÁZE VZPOMÍNEK

Představitel Sdružení pro židovské materiální nároky vůči Německu (Claims Conference) vyzvali lidi, kteří přežili holocaust, aby psali vzpomínky a posílali je do nově vznikající digitální databáze. Projekt naplánoval profesor Saul Friedlander, izraelský historik (a pražský rodák), letošní držitel Pulitzerovy ceny. Jde o to uchovat a zpřístupnit pro budoucí generace, které již nezažijí přímé pamětníky, co nejvíce možných autentických vzpomínek či záznamů o době šoa. Více informací o projektu lze nalézt na www.memoirs.claimscon.org.

FESTIVAL SPISOVATELŮ V JERUZALÉMĚ

V půlce května se v Jeruzalémě koná první mezinárodní festival spisovatelů. Přijedou na něj autoři z celého světa: z USA Jonathan Foer, Nicole Kraussová a Nathan Englander, z JAR Nadine Gordimerová, z Portugalska Lidia Jorgeová, z Itálie Erri De Luca, z Francie Andrei Makine, z Německa

Ingo Schulze; očekává se i příjezd egyptského autora Husajna Seraga a mnohých dalších. V prostorách kulturního centra Miškenot Ša'aním se hostující autoři setkají v debatách s domácími umělci a také se svými překladateli do hebrejštiny. V průběhu festivalu se v místní Cinematéce uskuteční projekce filmů, jež vybrali zahraniční hosté.

CEDAKAMAT

Díky vynalézavosti představitelů lubavičské komunity v ukrajinském Dněpropetrovsku vznikl nový patent: automat na dobročinné příspěvky (cedaka) – cedakamat. Nedávno jej instalovali u vchodu do synagogy zvané Zlatá růže. Lidé mohou vkládat do přístroje příspěvky a zabezpečení cedakamatu je tak důkladné, že se peníze nemohou dostat do nepovolaných rukou.

MICKEY MOUSE JE MUČEDNÍK

Dětský program televizní stanice, již provozuje teroristické hnutí Hamás, ukončil sérii s hrdinou Farfurem – jakýmsi obřím muslimským Mickey Mousem, který horlil proti Židům. Dramaturgové pořadu to provedli opravdu stylovým způsobem – v posledním díle nechali Farfura ubít Izraelecem. Na počátku poslední scény se děti dozvěděly, že Farfur dostal od dědečka dokumenty a klíče od rodinných pozemků. Ty z něj chce ovšem vymámit zlý Izraelec (nakrátko ostříhaný muž s černými brýlemi sedící před izraelskou vlajkou). Když Farfur odmítá, začne Izraelec do myšáka bušit. Pištivý nářek po chvíli umlká a hlasatelka dětem oznamuje, že „naš milovaný kamarád Farfur se stal mučedníkem, když bránil svou zem. Zabili ho zločinci a vrazi, vrazi nevinných dětí...“ (am)

חַדְשׁ יְחִוּן חֹדֶשׁ ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí využívá administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 2. 5. 2008. **Cena 15 Kč**